

Den nye landbefolkning

Asylcentres betydning og konsekvens for lokale fællesskaber i danske landdistrikter

Larsen, Birgitte Romme; Whyte, Zachary; Olwig, Karen Fog

Publication date:
2015

Document version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):

Larsen, B. R., Whyte, Z., & Olwig, K. F. (2015). *Den nye landbefolkning: Asylcentres betydning og konsekvens for lokale fællesskaber i danske landdistrikter*. København: Institut for Antropologi, Københavns Universitet.

Den nye landbefolkning

Asylcentres betydning og konsekvens for lokale fællesskaber
i danske landdistrikter

FORSKNINGSRAPPORT

Birgitte Romme Larsen, Zachary Whyte og Karen Fog Olwig
Institut for Antropologi, Københavns Universitet

Den nye Landbefolkning

© Forfatterne og Institut for Antropologi, Københavns Universitet, 2015

Forfattere: Birgitte Romme Larsen, Zachary Whyte og Karen Fog Olwig

Udgivet af: Institut for Antropologi, Københavns Universitet, oktober 2015

Layout og fotografi: Marie Wøldike, www.nowhuset.dk

ISBN 978-87-89770-01-7

Tak til lokalsamfundene Langeland, Norddjurs og Jelling og alle indbyggere som har bidraget til undersøgelsen

Tak til Asylcenter Holmegaard og Langeland Kommune – og til Røde Kors Asylafdeling, Center Voldby, Center Lyngbygaard og Center Jelling

Tak til Mona Schaldemose for dit store bidrag

FORSKNINGSPROJEKTET ER STØTTET AF LANDDISTRIKTSPULJEN

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	
1.1. Fokus og relevans	2
1.2. Forskningsspørgsmål og formål	5
2. Metode og opbygning	
2.1. Undersøgelsens metode	6
2.2. Undersøgelsens opbygning	8
3. Mellem udkant og guldkant: Lokalsamfund og lokale fællesskaber i landdistrikterne	10
4. Asylcentre i Danmark	
4.1. Asylcentres drift og operatører	16
4.2. Forskelligheder asylcentre i mellem	19
4.3. Stedsudvælgelse og etablering	26
4.4. Borgermøder	27
5. Hovedcase: Langeland	
5.1. Snapshot: Asyl på Langeland	30
5.2. Lokalsamfund på Langeland	34
6. Perspektiverende case: Norddjurs	
6.1. Snapshot: Asyl i Norddjurs Kommune	37
6.2. Lokalsamfund i Voldby og Lyngby	40
7. Perspektiverende case: Jelling	
7.1. Snapshot: Asyl i Jelling	44
7.2. Lokalsamfund i Jelling	45
8. De lokales forhold til asylcentre	47
8.1. Asylcentres lokaløkonomiske indvirkning	48
8.2. Afledte økonomiske og sociale effekter	52
8.2.1. Købmænd og brugsforeningers rolle	55
8.3. Lokale konsekvenser: Bekymringer og engagement	60
8.4. De lokales forhold til asylcentre og differentieringen af beboerne	64
9. Konklusion	66
10. Anbefalinger	74
11. Sammenfatning	76
12. Litteraturliste	81

1. Indledning

1.1. Fokus og relevans

Denne rapport er resultatet af en kvalitativ undersøgelse af de konsekvenser og betydninger, som tilstedeværelsen af asylcentre kan have for mindre lokalsamfund og lokale fællesskaber i danske landdistrikter. Når et nyt asylcenter skal åbne et sted i Danmark, bliver der i medierne gerne skrevet to slags historier om det. Enten fortælles der om den utryghed og modstand, som nogle lokale giver udtryk for på for eksempel borgermøder eller sociale medier. Eller også fortælles der om det store fremmøde af frivillige i forbindelse med åbningen af et center, herunder de mange posere med tøj og legetøj, som lokale borgere møder op med. Det giver dog næsten sig selv, at de fleste naboer og genboer til et nyt asylcenter ikke entydigt befinder sig i den ene eller den anden lejr, og der findes meget lidt forskning om, hvordan tilstedeværelsen af asylcentre indvirker på lokalsamfund i mere bred forstand, økonomisk og socialt. Tilsammen har dette dannet baggrund for initiativet til nærværende forskningsundersøgelse, "Den nye landbefolkning", støttet af Landdistriktspuljen ved det forhenværende Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter.

Asylcentre placeret i yderområder er forbundet med en af de få befolkningsforskydninger *til* landdistrikterne i Danmark. Disse forskydninger udgøres dels af asylansøgerne selv, dels af de arbejdspladser, der ofte afledes af placeringen af asylcentre i landkommuner. I en historisk sammenhæng præget af store befolkningsforskydninger fra land til by har indestående forskningsstudie haft til formål kvalitativt at undersøge de forskellige måder, hvorpå en sådan tilflytning får betydning for kommuner og lokalsamfund i de danske yderområder, herunder de forskellige lokale reaktioner på – og interaktioner med – asylcentre, som findes.

Åbningen af nye asylcentre rundt omkring i landet er ofte ledsaget af avisartikler og nyhedsindslag, som på en og samme tid dokumenterer lokal modstand og kommunale økonomiske interesser. Ikke mindst i landdistrikterne, hvor en stor del af asylcentre placeres, ses det ofte, at kommende naboer til asylcentre giver udtryk for en utryghed og bekymring, som i nogle tilfælde kan føre til konflikter mellem kommunale myndigheder og borgere, såvel som internt mellem borgere. Interessant nok påberåber både lokale myndigheder og lokalbefolkninger sig gerne *lokale fællesskaber* som støtte. Men hvor de lokale myndigheder ofte præsenterer placeringen af et asylcenter som en tiltrængt økonomisk og befolkningsmæssig saltvandsindsprøjtning, der kan holde lokalområdet og dets fællesskaber levedygtige,

udtrykker lokale modstandere ofte en bekymring i forhold til, hvad tilflytningen af en gruppe etnisk anderledes, potentielt kriminelle mennesker kan have for de selv samme lokale fællesskaber. Blandt "tilhængerne" af asylcentres lokale placering affejes megen af denne kritik ofte som alene et udtryk for uvidenhed og frygt, men kun sjældent fokuseres der forskningsmæssigt på de lokale fællesskaber i sig selv, som altså både lokalbefolkninger og lokale myndigheder påberåber sig. Det er med afsæt i dette sociale og økonomiske rum – lokale fællesskaber i danske landdistrikter, hvor asylcentre er placeret – at denne undersøgelse har taget form.

Lokale fællesskaber dækker over et bredt spektrum af sociale relationer fra naboskab over fælles skoler og daginstitutioner til fritidsforeninger og religiøse menigheder. Det, sådanne fællesskaber har til fælles, er en oplevelse af social nærhed til nogle, og tilsvarende distance fra andre (Simmel 1903). Disse former for sameksistens – og de samtidige tætte relationer og grænsedragninger i forhold til andre, det indebærer – kan både udfordres og styrkes, når et asylcenter pludselig bliver en del af lokalmiljøet. Men måderne, dette sker på, er langt fra givet på forhånd, ligesom det heller ikke er givet, hvordan tilstedeværelsen af asylcentre indvirker på lokalsamfund og lokale fællesskaber over tid. I dansk forskningssammenhæng er det første gang, at naboskabet mellem asylcentre og lokalsamfund og dets forskellige

lokale udfald anskues og undersøges som én samlet situation, det vil sige til forskel fra mere isolerede studier af eksempelvis asylansøgers forhold på den ene side (fx Vitus 2010, 2011; Whyte 2011), eller levevilkårene generelt for lokalbefolkningen i de danske landdistrikter og yderområder på den anden (fx Svendsen 2013b; Sørensen 2014).

Undersøgelsen tager empirisk afsæt i tre danske landdistriktsområder og baserer sig på antropologisk feltarbejde udført blandt et bredt udsnit af de respektive lokalbefolkninger og lokalmyndigheder. De tre lokalområder er: *Langeland*, hvor Langeland Kommune har drevet asylcentre siden 2011, byen *Jelling* og dens omegn, hvor Dansk Røde Kors har drevet asylcentre siden 1993, samt *Norddjurs*, hvor Dansk Røde Kors også har været tilstede siden 1993, men i efteråret/vinteren 2014 åbnede op for nye asylcentre i en række mindre lokal-samfund. Ved at inddrage tre lokalområder, der varierer – både hvad angår tidslighed, geografisk beliggenhed og operatører af asylcentre – har vi tilstræbt at afdække mere generelle og tværgående tendenser og udviklinger inden for asylcentres betydning og konsekvens for lokale fællesskaber i danske landdistrikter.

Mens der i en europæisk sammenhæng efterhånden findes en anseelig forskningslitteratur om bl.a. 'social sammenhængskraft' (fx Vertovec 1999; Hickman m.fl. 2012) og 'multi-kulturalisme' (fx Baumann 1999;

Schmidt 2013) i etnisk blandede lokalområder, har fokuset for disse studier næsten udelukkende været større byer og hovedstæder. Dertil kommer i dansk sammenhæng, at undersøgelser af danskernes reaktioner på tilstedeværelsen af 'fremmede' i høj grad har taget udgangspunkt i medieanalyser (fx Hervik 2011), ligesom de har fokuseret på forskellige former for racisme (fx Bech & Necef 2013). Derimod er der et betydeligt hul i den forskningsbaserede viden, når det kommer til, hvorledes mødet med etniske 'andre' udspiller sig *dels* konkret i hverdagen og *dels* i mere landlige, ikke-urbane sammenhænge. Hvilke økonomiske, kulturelle og sociale betydninger i den almindelige dagligdag kan dette møde have for lokale fællesskaber og lokalt sammenhold i danske landdistrikter?

1.2. Forskningsspørgsmål og formål

Fokus for undersøgelsen er de udfordringer og muligheder, som lokale indbyggere i landdistrikter oplever i forbindelse med tilflytningen af asylansøgere til deres lokalområde, herunder de forskellige betydninger og konsekvenser, som tilstedeværelsen af asylcentre kan have for lokalsamfund. På den baggrund har studiet taget afsæt i følgende kvalitative forskningsspørgsmål:

Hvilken betydning har nærliggende asylcentre for selvforståelsen i lokalsamfund i danske landdistrikter?

Hvilke udfordringer og muligheder forventer og oplever lokalsamfund og lokale fællesskaber i danske landdistrikter i forbindelse med placeringen af asylcentre og tilflytningen af asylansøgere til lokalområdet?

I undersøgelsens forskningsspørgsmål er der indlejret en vis empirisk dobbelthed: De tilstræber *dels* et indblik i den betydning, som lokale indbyggere tillægger lokale fællesskaber, *dels* et indblik i de måder, hvorpå indbyggerne hver især ser disse styrket, udfordret eller uændret af asylcentres tilstedeværelse. Ud fra dette empiriske vidensgrundlag har det været muligt at pege på en række sociale, kulturelle og økonomiske sammenhænge, som kan have betydning for et bæredygtigt og konstruktivt forhold og naboskab lokalbefolkning og asylcentre imellem. Nærværende rapport belyser og diskuterer disse sammenhænge.

Undersøgelsen har dermed på én gang haft et *praktisk*, et *formidlende* og et *forskningsmæssigt* sigte. Praktisk ønsker den at bidrage til en vidensbaseret belysning af

et samfundsmæssigt problemfelt, nemlig konsekvenserne af placeringen af asylcentre i danske landdistrikter. Gennem præsentation og formidling af undersøgelsens kvalitative resultater ønsker vi at sætte fokus på lokale fællesskabers dynamikker og formåen i disse situationer, men også på barrierer for en positiv udgang af dem. Forskningsmæssigt søger undersøgelsen at bidrage til en mere udbygget og empirisk funderet forståelse af lokale fællesskaber og deres møder med etnisk 'andre' i danske landdistrikter.

2. Metode og opbygning

2.1. Undersøgelsens metode

Rapporten er baseret på en kvalitativ undersøgelse af et mindre antal strategisk udvalgte lokalområder og sigter til at belyse variation og centrale tendenser inden for temaet asylcentrets betydning og konsekvens for lokale fællesskaber i danske landdistrikter. Det er ikke en kvantitativ undersøgelse, der sigter til statistisk repræsentativitet af de udvalgte lokalsamfund i forhold til danske landdistriktsområder som helhed. Undersøgelsens formål er inden for temaet analytisk at afdække relevante problemstillinger, som på forskellig måde viser sig på tværs af de udvalgte lokalsamfund.

Begrænsningen ved en sådan kvalitativ indgangsvinkel, funderet på få udvalgte lokaliteter, er selvsagt, at de lokalområder, der empirisk indgår i undersøgelsen, ikke økonomisk og socialt kan betragtes som udgørende en fuldstændigt dækkende "miniatureudgave" af de danske landdistriktsområder i samlet forstand. Undersøgelsens resultater og konklusioner kan dermed ikke nødvendigvis generaliseres til at omfatte alle øvrige lokalsamfund i danske yderområder. Omvendt er den kvalitative tilgangs styrke, at den går i dybden og i høj grad giver plads til folks egne erfaringer, forståelser og handlinger, her i relation til det at have asylcentre i deres lokalsamfund. Undersøgelsen åbner således op for et dyberegående indblik i nogle af de mange begrundelser, overvejelser og motivationer, som ligger bag den enkeltes erfaringer og handlinger i forhold til dette lokale naboskab – og de indvirkninger, som dette naboskab måtte have på den lokale dagligdag. En kvalitativ tilgang til temaet gør det derfor muligt både at demonstrere de forskelligartede forhold, som gør sig gældende inden for de valgte lokalområder, men også at pege på en række tværgående erfaringer og strategier blandt lokale fællesskaber i danske landdistrikter, som udspringer af det at være nabo til et nærliggende asylcentre. Sådanne gennemgående tendenser, fremkommet gennem kvalitativ analyse, kan i givet fald danne udgangspunkt sidenhen for en egentlig kvantitativ undersøgelse, med det formål at afdække omfanget af de fundne tendenser i et

større, statistisk perspektiv.

Undersøgelsens dataindsamlingsmetoder har bestået i etnografisk feltarbejde i form af deltagerobservation og dybdegående, semi-strukturerede interviews med enkeltpersoner, samt fokusgruppe-interviews. Til grund for undersøgelsen har desuden en sideløbende dokument-research fundet sted inden for områderne asyl og landdistrikter, både i form af lokal-journalistisk materiale og anden mediedækning, politiske debatter samt lovdokumenter m.v. Hertil kommer relevante akademiske materialer. Gennem ovenstående kvalitative metoder har vi indsamlet data omhandlende de forskellige lokalbefolkningers forståelser af – og erfaringer med – nærliggende asylcentre.

Vores datamateriale strækker sig over en bred gruppe af lokalt involverede personer: beboere på asylcentre, lokale indbyggere og naboer i områderne omkring centrene, formænd for lokale beboerforeninger og sportsforeninger, borgmestere, medlemmer af kommunalbestyrelser, lokale partiformænd, præster, asylcenterledere og andet centerpersonale, frivillige på flygtninge- og asylområdet, folkeskoleledere og -lærere, kommunale børnehavepædagoger, lokale erhvervsdrivende i form af for eksempel købmænd, taxachauffører, restaurationsindehavere m.v. I undersøgelsen har vi med andre ord stræbt efter at inddrage så mange forskellige aktører som muligt med deres lokale roller og perspektiver i relation til emnet.

I alt har vi i perioden fra 1. februar til 31. maj 2015 udført fire etnografiske feltbesøg, to på Langeland, et på Norddjurs og et i Jelling. Lokalt har vi i alt udført 34 individuelle interviews samt 6 interviews i grupper med 2-6 deltagere, hvortil kommer et yderligere antal mere uformelle samtaler med lokale borgere og andre relevante personer under den løbende deltagerobservation i lokalområderne og på asylcentre. På det mere nationale plan har vi desuden foretaget dybdegående, semi-strukturerede interviews med repræsentanter fra Udlændingestyrelsen, samt fra Røde Kors Asylafdelings hovedkontor i København.

Under vores etnografiske feltarbejde i lokalområderne viste lokale brugere og købmænd sig at spille en central økonomisk og social rolle i forhold til undersøgelsens fokus. Vi har derfor som del af undersøgelsen endvidere udført en rundringning til alle 23 mindre brugere og købmænd, der havde til huse i småbyer med under 3.000 indbyggere, hvor der findes et asylcenter. Af disse deltog 19 i et kortere telefoninterview af 15-30 minutters varighed, indeholdende spørgsmål om såvel kvalitative som kvantitative aspekter af asylcentrenes betydning for deres forretning, potentielle problemer forbundet med asylansørgernes tilstedeværelse i forretningen, deres samarbejde med asylcentret og dets betydning for lokalsamfundet. På baggrund af disse korterevarende telefoninterviews udvalgte vi 5 købmænd, som deltog i uddybende telefoninterviews af 30-60 minutters varighed. Resultaterne af denne delundersø-

gelse beskrives nærmere i 8.2.1. Vi lavede derudover tre perspektiverende interviews med købmænd og brugsuddelere i mindre byer, hvor et asylcenter havde lukket inden for det sidste år.

2.2. Undersøgelsens opbygning

Undersøgelsens design er som nævnt bygget op omkring etnografisk feltarbejde udført i tre lokalområder i Danmark, hvor de konkrete forhold omkring lokale asylcentre tager sig væsensforskelligt ud. For at kunne løfte den empiriske analyse til en mere generel og tværgående diskussion af, hvilke betydninger og konsekvenser tilstedeværelsen af asylcentre kan have lokalt, er valgt af de tre landdistriktsområder foretaget ud fra deres forskellighed i forhold til følgende parametre: *tid* (centrets alder), *operatør* (kommune eller Dansk Røde Kors), *størrelse* (antal indkvarterede asylansøgere), samt *beliggenhed* (afstand til nærmeste større by, foruden centrets rumlige placering i forhold til det givne lokalsamfund).

Langeland Kommune, som udgør undersøgelsens hovedcase, har indkvarteret asylansøgere siden 2011 og huser i skrivende stund godt og vel 750 asylansøgere fordelt over flere forskellige centre på øen. De mindste af disse centre kan åbnes og lukkes efter behov. Kommunen er velvillig over for driften af asylcentre og inddrager blandt andet asylansøgerne i de lokale skoler og daginstitutioner, ligesom flere lokale sports- og borgerforeninger arbejder for at

skabe relationer til asylcentrenes beboere. Men der findes også lokal modstand mod indkvarteringen af for mange asylansøgere på Langeland. Kommunen har således sat et loft på omkring 700 asylansøgere, og flere borgere har udtrykt bekymring for placeringen af asylcentre i deres nærområde.

Center Jelling udgør et af de ældste, stadig fungerende Røde Kors asylcentre, der blev etableret i begyndelsen af 90'erne for at huse bosniske flygtninge fra den daværende krig på Balkan. Asylcentret er placeret midt i Jelling By med sine 3.400 indbyggere, og relationen mellem centret og lokalområdet er præget af omfattende frivillig virksomhed og desuden et iøjefaldende "rumligt fællesskab", hvor eksempelvis de kommunale fritids- og daginstitutionstilbud er placeret inden for selve asylcenter-området, side om side med centrets egne børne- og ungdomsinstitutioner. Under Center Jelling hører to mindre asylcentre placeret i de to nærliggende landsbyer Sandvad og Thyregod. Både i Jelling og i de to landsbyer er en

del asylansøgere endvidere bosat i såkaldt ude-boliger rundt omkring i byens almindelige boligområder. I skrivende stund bor i alt omkring 600 asylansøgere i Jelling og omegn.

I Norddjurs Kommune drives asylcentre af Dansk Røde Kors. Mens der siden 1993 har ligget et asylcenter i udkanten af Grenaa, åbnedes i 2014 og 2015 to nye centre i de mindre landsbyer Voldby og Lyngby. Alle tre centre befinder sig i kommunens østlige ende og de administreres nu samlet fra lokaler placeret i Voldby. Det var desuden i efteråret 2014 på tale at åbne yderligere et eller to mindre centre i kommunen, men af forskellige grunde blev disse planer skrinlagt. I alt huser Norddjurs Kommune ca. 350 asylansøgere.

De forskellige forhold omkring asylcentre gældende for de tre udvalgte lokalområder uddybes nærmere i henholdsvis kapitel 5, 6 og 7.

3. Mellem udkant og guldkant: Lokalsamfund og lokale fællesskaber i landdistrikterne

I gennem det sidste årti er en række betegnelser for danske landdistrikter vokset frem: Udkantsdanmark, Den rådne banan, Underdanmark, B-Danmark, yderområder. I 2010, året hvor udtrykket 'Udkantsdanmark' for alvor slog igennem, blev det eksempelvis i journalistisk sammenhæng anvendt omkring 11.000 gange. Det svarer til, at det figurerede i mere end én ud af fem medieomtaler af danske landdistrikter i 2010 (Svendsen 2015). Fra landområdernes side har man ofte forsøgt at forsvare sig mod den negative terminologi og 'territoriale stigmatisering' (Svendsen 2015; Wacquant 2007) ved i stedet at søge at fremme betegnelser som Den grønne agurk, Vandkantsdanmark, Ressourcedanmark, Tilvalgsdanmark, Udsigtsdanmark og Nærværsdanmark, hvoraf imidlertid kun 'Vandkantsdanmark' i mindre omfang har vundet terræn (Svendsen 2015).

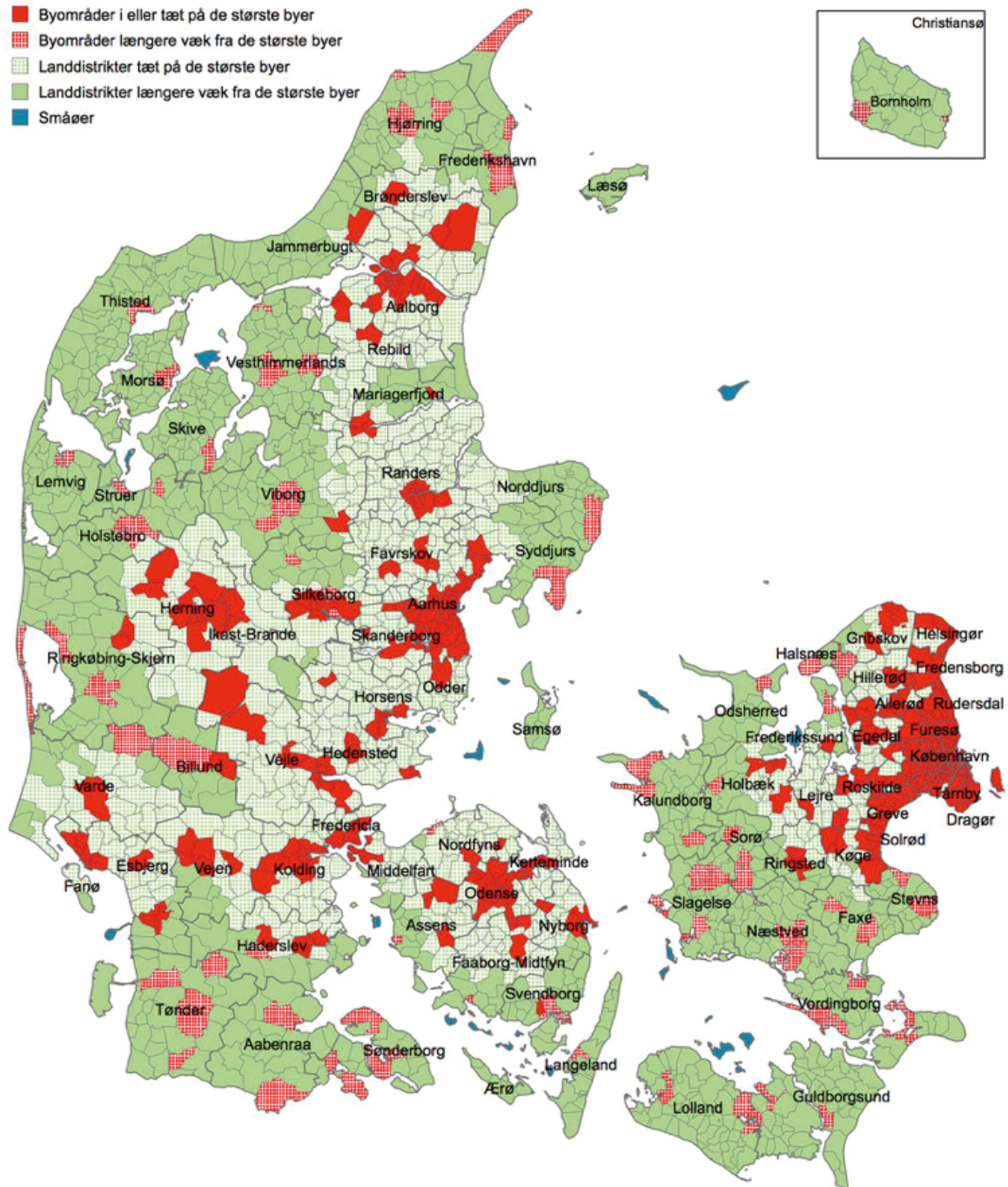
Den gennemgående udfordring i de danske landdistriktsområder, hvad enten de i den verserende debat søges negativt eller positivt navngivet, består i et faldende befolkningstal og deraf ligeledes skrumpende skattegrundlag, begge dele bidragende til ikke mindst nedlæggelse af offentlige institutioner inden for skole-, uddannelses- og sundhedsområderne, samt nedprioritering af den lokale infrastruktur i form af for eksempel offentlige transportmuligheder.

Fraflytningen fra de danske landdistrikter betyder desuden, at befolkningen typisk er anderledes sammensat end i byerne: på grund af nedgangen i uddannelsesmuligheder er der typisk færre børn og unge, og på grund af dalende jobmuligheder er der færre i den erhvervsaktive alder, mens andelen af ældre derimod er væsentligt større end i byerne. Siden 1950'erne og frem til i dag har denne demografiske udviklingsproces ledt til, hvad mange borgere og politikere i dag kalder for 'skævvridningen af Danmark' – eller slet og ret 'Det skæve Danmark'. Mens befolkningsforskydningen fra land til by i dag udgør et centralt tema i den offentlige og politiske debat, er det dog vigtigt at nævne, at afvandringen fra de danske landdistrikter i praksis dog var langt større i 1950'erne, 1960'erne og 1970'erne, sammenlignet med perioden fra 1980 og frem til i dag (Svendsen 2015; Sørensen 2014). Ikke desto mindre er det i dag i stigende grad en realitet, at mens København og de større provinsbyer overvejende har en positiv økonomisk udvikling, har områderne væk fra de større byer og med lav befolkningstæthed fortrinsvist bevæget sig i en negativ økonomisk retning.

Det er dog væsentligt at understrege, at denne overordnede historie også dækker over store lokale forskelligheder. Det er ikke alle lokalsamfund i landdistrikter, der er lige økonomisk klemte af udviklingen. Og denne lokale forskellighed er en af grundene til, at borgere i landdistrikter ofte udtrykker frustration over mere overordnede fortællinger om "Udkantsdanmark". Disse fortællinger passer ganske enkelt ikke med borgernes oplevelse af variationen i landdistrikterne.

Ifølge Danmarks Statistik bor i dag omkring 800.000 indbyggere, eller 14 % af den danske befolkning, inden for det, som iblandt benævnes som 'udkantskommuner' (Mortensen & Slumstrup 2015). Det svarer til befolkningsandelen inden for de områder, som i 2013 fra officielt hold blev kategoriseret som 'landdistrikter længere væk fra de største byer' (defineret ved at mere end halvdelen af indbyggerne bor uden for byer med over 3.000 indbyggere og har over en halv times kørsel til et af de største byområder i landet, på den følgende side markeret med rødt i grafikken) (Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter 2013a).¹

1 Det daværende Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter opdelte i 2013 de danske landdistrikts- og byområder i fire områdetyper: 'Byområder i eller tæt på de største byer' (ca. 60 %), 'Byområder længere væk fra de største byer' (ca. 13,5 %), 'Landdistrikter tæt på største byer' (ca. 12,5 %), samt 'Landdistrikter længere væk fra de største byer' (ca. 14 %) (Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter 2013a). Denne områdeafgrænsning, der er foretaget på sogneniveau, deler således både landdistrikter og byområder op i underkategorier. Hensigten med dette er, at der dermed kan tegnes et mere fintmasket og nuanceret billede af udviklingen i de enkelte områder af landet, hvorved eksempelvis positive lokale udviklingstendenser lettere kan fremhæves, frem for at forsvinde i et større gennemsnitligt billede på lands- eller kommuneniveau (Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter 2013b, 2013c). For eksempel har man i 'landdistrikterne længere væk fra de største byer' mellem 2007-2013 oplevet en befolkningstilbagegang på 3,0 %, mens 'landdistrikterne tæt på de største byer' har oplevet en befolkningsfremgang på 2,1 % (Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter 2013c). For et danmarkskort baseret på de fire områdetyper, se følgende side.

Danmarkskort over byområder og landdistrikter.
 Kilde: Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter,
 2014

På trods af at debatten omkring de danske yderområder først for alvor brød alment igennem i offentligheden fra 2009 og frem (Svendsen 2013a), er center/periferi-tematikken dog langt fra ny i dansk sammenhæng. Lektor i historie og samfundsforhold, Michael Böss, argumenterer for, at der i Danmark eksisterer en tradition for at betragte Københavns som "hjertet af Danmark", mens provinsen udgør en form for opland, hvis funktion er at levere varer og gode hoveder til Hovedstaden (Böss 2015). Traditionelt set, argumenterer Böss, bunder denne opfattelse blandt andet i Kongens centrale betydning som nationens "vogter" – og deraf hans residensby igennem århundreder, København, som Danmarks centrum.

Ovenstående historiske opfattelse danner ifølge Böss baggrund for den særlige tradition for at opdele Danmark i "hovedstad" og "provins", som fortsat gør sig gældende (Böss 2015). Böss finder, at denne opfattelse inden for det sidste årti kun er blevet yderligere styrket i kraft af forestillingen om København som Danmarks "motor", hvorfra udviklingen skal komme til resten af landet. Dette, mener han, udgør et opgør med det ideal om "et Danmark i balance", som siden efterkrigsårene ellers har været omdrejningspunkt for den danske velfærdsstat. Det var det samme ideal, som også var styrende for den såkaldte egnsudviklingslov, som i 1958 blev vedtaget som led i opbygningen af netop velfærdsstaten, og hvis formål ikke mindst var at udligne

den tids store regionale forskelle i beskæftigelsen (ibid.).

Den "skæve" udvikling anses i følge Böss ikke længere i dag som et nationalt problem, som det gjorde tilbage i 1950'erne, 1960'erne og 1970'erne, og som det, argumenterer han, stadig gøres i eksempelvis vort naboland Norge: "Den norske distriktpolitik – som er det norske ord for egnspolitik – bygger på den særlige tradition for at se Norge som en helhed af regioner, der tilsammen udgør den norske nation, mens der ikke findes en tilsvarende forestilling i Danmark" (ibid.: 54). Siden egnsudviklingsloven i Danmark blev afskaffet i 1990 og erstattet af såkaldt 'regionalt erhvervsfremme', har det i stigende grad, påpeger Böss, været op til amterne og kommunerne selv – og ikke staten – at skabe vækst i yderområderne og fastholde deres befolkning. Da amterne blev nedlagt i 2007 og afløst af en ny regionstruktur, inklusive omfattende kommunesammenlægninger, medførte dette en udviklingsproces, som synes nu kun at reproducere centrum-periferi-problematikken på det regionale niveau (ibid.).

Den nuværende såkaldte demografiske og økonomiske "skævvridning" af forholdet mellem land og by i Danmark – og mediedebatten omkring samme – har været genstand for stor forskningsinteresse (se fx Christensen & Nielsen 2013; Svendsen 2013b; Winther & Svendsen 2012). Udviklingen har endvidere ført til, at Folketinget i 2011 oprettede et særligt udvalg

vedrørende de danske landdistrikter, 'Udvalget for Landdistrikter og Øer', ligesom "Udkantsdanmark" samme år fik sit eget ministerium, 'Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter'. Med dette var ønsket fra den daværende socialdemokratiske regering at sætte fokus på den voksende urbanisering og betydningen af den stigende demografiske forskydning fra land til by, som præger udviklingen af Danmark. Det nye ministerium skulle derfor iværksætte en række indsatser, der kunne skabe bedre rammer for bosætning i landets landdistrikter og yderområder. Et af ministeriets initiativer var eksempelvis oprettelsen af en pulje på 400 millioner kroner til nedrivning og istandsættelse af dårlige boliger i byer i landdistrikter med færre end 3.000 indbyggere, ligesom en ændring af Byfornyelsesloven skulle betyde, at flere midler kunne målrettes små og mindre byer (Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter 2015). Desuden gennemførtes blandt andet en udvidelse af det forhøjede befordringsfradrag for pendlere i yderkommuner, som skulle gøre det attraktivt for pendlere at bosætte sig eller blive boende i en yderkommune, og der blev taget en række initiativer med henblik på at fremme både den fysiske og digitale infrastruktur i landdistrikterne (ibid.).²

2 Andre tiltag har eksempelvis inkluderet en ændring af Lejeloven, der betød at kommunerne fik mulighed for at indbringe sager om vedligeholdelsesmangler i lejeboliger og derved modvirke spekulativ udlejning af disse, ligesom der skete en ændring i Boligreguleringsloven, som i kraft af en særlig fleksbolig-ordning gjorde det tilladt at benytte helårsboliger til fritidsformål (Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter 2015).

Statslige initiativer og lovændringer til trods, står kommunerne og lokalsamfundene i landets yderområder fortsat over for en række konkrete udfordringer – heraf ikke mindst en nedgang i antallet af arbejdspladser, faldende børnetal og en øget centralisering af velfærdsinstitutioner. Vores undersøgelse viser blandt andet, hvordan dette lokalt giver sig udslag i, at mange indbyggere oplever, at velfærdsstaten – og staten i det hele taget – ikke længere yder det samme hos dem, som den tidligere har gjort. Samtidigt er det et faktum, at "frivillig-tæthed" – altså antallet af frivillige per 1000 indbyggere – generelt er højere i landdistrikterne end i byområderne (Sørensen & Levinsen 2010; Svendsen & Svendsen 2014a). I forbindelse med vores undersøgelse har vi ofte hørt lokale indbyggere i yderområderne sige, at dette hænger sammen med en generel oplevelse af, at der ikke (længere) er nogen, der gør noget for dem derude, hvor de bor – "hvis man vil have noget op at stå, må man selv skabe det". De giver dermed udtryk for en lokal selvforståelse af at være borgere, der ikke gør sig afhængige af staten – i modsætning til det mediebillede, der sommetider tegnes af "Udkantsdanmark" og dets befolkninger som værende præget af et stort antal borgere på forskellige former for overførselsindkomst. Under vores studie i de omhandlede lokalområder så vi eksempelvis frivilligheden strække sig over initiativer og tiltag lige fra svømmehaller og købmænd til biografer.

Men det er ikke alle samfundsinstitutioner, der kan bevares ad frivillig vej, og de ofte handlekraftige lokalsamfund i yderområderne er derfor samtidigt yderst sårbare. De befinder sig i konstant risiko for at måtte se institutioner, som plejede at udgøre lokale omdrejningspunkter, lukke ned. Skolen og købmanden stod gerne frem som de vigtigste eksempler på dette. Sådanne lukninger er som nævnt del af en bredere proces, hvor der sker fald i huspriserne, der bliver flere og flere tomme beboelsesejendomme og velfærdsbygninger, færre børnefamilier og flere ældre, og hvor det kommunale budget som regel er skåret helt ind til benet. Lokale indbyggere på Langeland og Norddjurs, som har oplevet

en sådan udvikling – eller måske nærmere “afvikling” – i deres lokalområde kalder deres landsby for en “spøgelsesby”. Samtidig er der lokalsamfund, som ikke har gennemgået samme udvikling, bl.a. fordi de løbende gør en aktiv indsats for at undgå den. Og her kan asylcentre faktisk spille en ikke helt uvæsentlig rolle, og de kommunale myndigheder tænker dem da også gerne ind i netop denne sammenhæng. Som eksempelvis Jammerbugts borgmester forklarer om hans kommunes rolle som asylcenter-operatør: “Staten kommer ikke og placerer arbejdspladser her, så det her er en måde, hvorpå vi så kan klare os selv” (Nordjyske 10.2.2013).

Uledsagede mindreårige asylansøgere i Tullebølle Fritidspark på Langeland

4. Asylcentre i Danmark

4.1. Asylcentres drift og operatører

Driften af asylcentre i Danmark bestyres af Udlændingestyrelsen, som udliciterer den statslige opgave til forskellige operatører. I øjeblikket udgøres disse af Dansk Røde Kors, Jammerbugt Kommune, Langeland Kommune, Vesthimmerland Kommune, Thisted Kommune og senest også Tønder Kommune. Dansk Røde Kors påtog sig driften af asylcentre for staten tilbage i 1984 og har siden da i lange perioder stået næsten alene med opgaven. Sådan er det ikke længere. I dag drives omkring to tredjedele af landets asylcentre af kommunale operatører. Som den første kommune begyndte Hanstholm Kommune (nu en del af Thisted Kommune) at drive asylcenter tilbage i 2001, mens Jammerbugt Kommune, som i dag kalder sig landets største asylcenter-operatør, begyndte at drive asylcentre tilbage i 2003 (dengang som Brovst Kommune). Langeland Kommune, som indgår i denne undersøgelse, begyndte som asylcenter-operatør i 2011 (mens asylcentre i Jelling og Norddjurs som nævnt er drevet af Røde Kors). I de seneste år er en række kommunale operatører endvidere begyndt at drive asylcentre uden for deres egen kommune i såkaldte udeoperatør-ordninger, dvs. hvor man som kommunal operatør bidrager med sin erhvervede ekspertise på området uden for egen kommunegrænse. Dette gælder for kommunerne Jammerbugt, Vesthimmerland, Langeland og Tønder, der alle i dag tjener som udeoperatører, foruden den hjemlige drift af asylcentre inden for egen kommune.

Før i tiden gjaldt nogle væsentlige institutionelle forskelle asylcenter-operatørerne imellem. Dansk Røde Kors drev generelt deres egne skoler og daginstitutioner, ligesom de i høj grad varetog specialopgaverne på asylområdet (i form af indrejsecentre, børnecentre og særlige omsorgscentre). Omvendt gjorde de kommunale operatører gerne brug af de allerede eksisterende kommunale skoler og daginstitutioner og drev stort set kun opholdscentre for voksne asylansøgere og deres familier. Dette billede er mere uklart i dag. På Bornholm har Dansk Røde Kors for eksempel nu indledt et kommunalt samarbejde, som består i, at Røde Kors driver selve asylcentre, mens asylbørnene indskrives i kommunens skoler. På samme måde driver de fleste kommunale operatører i dag også børnecentre, hvilket – som nævnt – hidtil har været en opgave, som primært Røde Kors tog sig af.

Per 25. september 2015 var der 51 asylcentre af varierende størrelse i Danmark, fordelt ud over landet. De 17 er drevet af Røde Kors, 31 af kommuner (11 af Jammerbugt Kommune, 9 af Langeland Kommune, 5 af Vesthimmerland Kommune, 4 af Tønder Kommune og 2 af Thisted Kommune), mens 2 centre er drevet i et samarbejde mellem Røde Kors og henholdsvis Bornholms Kommune og Jammerbugt Kommune. Hertil findes et særligt udrejsecenter for afviste asylansøgere drevet af Kriminalforsorgen. Af disse 51 centre var de 17 specialcentre (modtage- eller udrejsecentre, børnecentre samt særlige omsorgscentre).

De resterende 34 udgjorde såkaldte opholdscentre.

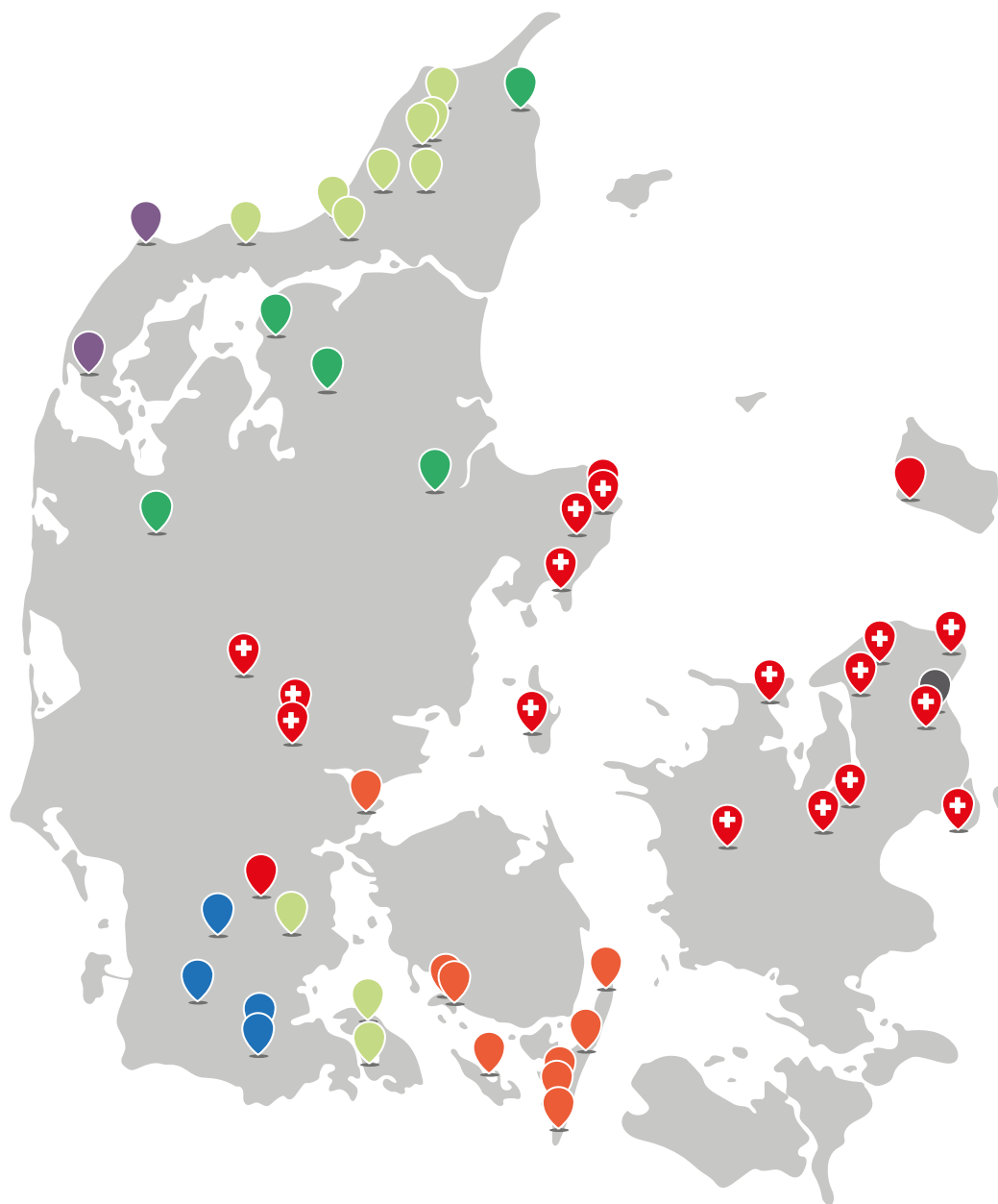
Generelt åbner og lukker asylcentre med forbløffende fart. I begyndelsen af 2015 var der i alt 67 centre, og for syv år siden eksisterede der bare 7 asylcentre. En centerleder fra et Røde Kors asylcenter fortalte, at hun igennem sin karriere personligt havde været med til at åbne og lukke over 100 centre. Denne udprægede omskiftelighed er der flere grunde til. Den mest basale årsag er, at antallet af asylansøgere i Danmark svinger gevaldigt. Dette sker primært i takt med dels antallet af flygtninge i verden, dels hvor længe asylansøgernes sager er om at komme igennem det danske asylsystem. Hertil kommer, at Udlændingestyrelsen og asylcenter-operatørerne løbende søger at effektivisere asyldriften – en proces, der i sig selv ofte indebærer nedlukninger og åbninger af centre. Det samlede resultat er en omsiggribende karakter af midlertidighed, med konsekvenser både for asylansøgerne selv, centerpersonale og de involverede lokalsamfund.

ASYLCENTRE I DANMARK

31 af Danmarks 51 asylcentre er drevet af kommuner.

17 er drevet af Røde Kors

 JAMMERBUGT KOMMUNE (11)	 THISTED KOMMUNE (2)	 TØNDER KOMMUNE (4)
 LANGELAND KOMMUNE (9)	 RØDE KORS (17)	 KRIMINALFORSORGEN (1)
 VESTHIMMERLAND KOMMUNE (5)	 SAMARBEJDE ML. RØDE KORS OG EN KOMMUNE (2)	

Asylcentre i Danmark (per 25.09.2015). Kilde: Nyidanmark.dk

4.2. Forskelligheder asylcentre imellem

Der er væsentlige forskelle på asylcentrene rundt omkring i landet, og disse forskelle har alle betydning for, hvordan lokalsamfund oplever og forholder sig til asylcentrene. Som allerede nævnt kan de have forskellige funktioner, idet de kan udgøre opholdscentre eller specialcentre, og opholdscentre kan yderligere være specialiserede inden for familier eller enlige.

Hertil kommer markante forskelle i centrenes størrelse. Center Avnstrup på Sjælland kan eksempelvis huse op til 600 asylansøgere, mens Center Voldby på Norddjurs kun har plads til omkring 60 asylansøgere. Ikke kun centrets størrelse, men også dets funktion er afgørende for, hvor meget personale de har ansat. På Langeland var der i forsommeren 2015 for eksempel 37 ansatte på Børnecenter Tullebølle, som huser 88 såkaldt 'uledsagede mindreårige', mens der blot var tre ansatte på Center Lohals med dets 80 beboere, udgjort af familier. Asylcentrene kan desuden ligge midt inde i en by, som tilfældet eksempelvis er i Jelling, eller de kan ligge nogle kilometer uden for den nærmeste by eller landsby, sådan som Center Holmegaard på Langeland eksempelvis gør det. Vores undersøgelse peger på, at det herudover er af betydning for et lokalsamfunds oplevelse af et asylcenter, hvor længe det har ligget der – og hvor længe det er planlagt til at skulle ligge der. Mens eksempelvis Center Jelling blev åbnet helt tilbage i 1993, bød særligt sommeren/efteråret 2014 på dusinvis af midlertidige

centre rundt omkring i landet, som blev åbnet og lukket med kort varsel, hvortil desuden oprettedes en række såkaldte nøddindkvarteringer af få dages og op til flere måneders varighed – og i skrivende stund ser dette også ud til at blive karakteristisk for efteråret 2015.

I det følgende uddyber vi nogle af ovenstående forskelligheder asylcentre imellem, med fokus på den betydning og konsekvens, som lokalsamfund og lokale fællesskaber mange gange tillægger disse forskelle.

Størrelse

En af de mest oplagte forskelle er slet og ret størrelsen på et givet asylcenter. Hvor mange asylansøgere, et nyt asylcenter skal rumme, er ofte et af de første spørgsmål, som lokale indbyggere stiller, når de hører, at det skal placeres i deres lokalsamfund. Et asylcenter som for eksempel det i Voldby på Norddjurs, hvor der bor 60 asylansøgere, kommer selvsagt til at indvirke anderledes lokalt, end eksempelvis Center Holmegaard uden for Bagenkop på Langeland, hvor der huses 380 asylansøgere. At asylansøgere skulle komme til at "fylde for meget" i det lokale gadebillede udgjorde en bekymring, som vi alle de steder, vi besøgte, stødte på blandt de lokale indbyggere. Som en indbygger på Langeland eksempelvis forklarede:

De [asylansøgerne] er jo typisk mørkere i huden end os selv, så de ses jo i landskabet. På den måde stikker de jo ud. Langeland Kommune har sat

en grænse på 700 asylansøgere – og det er jo sikkert fordi, ellers så bliver det simpelthen for mange i landskabet på sådan en lille ø. De udgør jo allerede en god procentdel af øens indbyggere, specielt i yderenderne, hvor centrene primært ligger. I en by som København er man jo vant til det – dér går der jo mørklødede mennesker rundt i gadebilledet helt blandet, det er jo bare normalt der. Men her er det noget nyt, så det skal lige gå i det rette tempo. Så lige nu er 700 nok loftet, hvis ikke folk her på øen skal synes, at det bliver for meget – og står af.

Som hovedregel efterstræber Udlændingestyrelsen at opnå en balance i forhold til størrelsen på asylcentre, hvor de på den ene side ikke skal være så store, at beboerantallet dominerer for meget lokalt, men alligevel skal have en vis størrelse for at sikre rentabiliteten økonomisk set. Som tommelfingerregel prøver Udlændingestyrelsen at sikre, at et center samlet set skal kunne huse 300 asylansøgere. Det har resulteret i en mere og mere udbredt tendens til at have mindre klynger af asylcentre centreret omkring én administrativ enhed. Det center, hvor administrationen ligger, huser således – ud over asylansøgere – også enhedens kontorer samt serviceenheder målrettet asylansøgere (fx jobcenter, skole og sundhedsfaciliteter). I tilknytning til det administrative center findes der således et eller flere beboelsescentre inden for rimelig afstand, hvorfra asylansøgerne kan transporteres til og fra det administrative

center og dets faciliteter efter behov. Denne klynge-centermodel var valgt i alle de tre cases, vi har inddraget i undersøgelsen.

Funktion/type

Et andet påtrængende spørgsmål, som lokale indbyggere gerne stiller i forhold til et kommende asylcenter, er, hvilken type det er. Det vil sige, hvorvidt det skal huse enlige mænd, familier eller børn. Dette har blandt andet betydning for, hvordan lokalsamfundet vil kunne være i kontakt med centret, herunder hvilke lokale foreninger og fællesskaber, der potentielt vil kunne få glæde af asylcentret. Da for eksempel Center Tullebølle på Langeland skulle etableres, blev det på det indledende borgermøde annonceret som et familiecenter. Dette blev sidenhen ændret, således at der i stedet endte med at åbne et børnecenter. Dette skuffede blandt andet formanden for den lokale borgerforening, der til *Fyns Amts Avis* fortalte: "Det er svært for sådan et lille samfund som vores at rumme 70-80 unge. Det ville være nemmere for os, hvis det var familier med børn. Vores idé var, at hvis der kom familier med børn, så kunne vi integrere dem. Nu er det ikke længere aktuelt". Formanden for borgerforeningen gav derfor så at sige opgaven videre til den lokale idrætsforening, der modsat mente, at den større gruppe af unge mennesker ville kunne komme til at betyde meget for deres forening (*Fyns Amts Avis*, 24-01-2015, s.17). Det kan på samme måde have en vis økonomisk betydning, hvorvidt det er den ene eller den anden gruppe af asylansø-

gere, der skal bo i et givet asylcenter. Så fremt det eksempelvis er et familiecenter, vil børnene i nogle tilfælde kunne gå i de lokale folkeskoler og daginstitutioner, hvilket både kan bidrage til disse institutioner ved at øge børnetallet og samtidigt resultere i en række videre kontaktflader mellem asylansøgere og lokalsamfund i det daglige.

Tidshorisont

Et andet væsentligt forhold i forhold til lokalbefolkningens opfattelse af et asylcenter vedrører, hvor længe det har ligget i lokalområdet. Dette beskrives blandt lokale indbyggere gerne som "tilvænning". Her udgør Center Jelling en særlig case, da det er et af de længst fungerende asylcentre i Danmark. Selvom det siden dets opstart i 1993 har været åbnet og lukket enkelte gange, har lokalsamfundet i høj grad vænnet sig til centrets tilstedeværelse. Jelling udgør et noget usædvanligt tilfælde i det hele taget, ikke mindst idet dele af de lokale kommunale institutioner (børnehave, dagpleje, fritidsklub) fysisk er placeret inde på selve asylcenter-området – og nogle af dem sågar i selve asylcentrets bygninger. Dette betyder, at lokale borgere og asylansøgere i bogstavelig forstand hele tiden krydser veje i løbet af den almindelige dagligdag. Som en ansat på Center Jelling, der også selv er indbygger i byen, udtrykte det: "Sådan som centret rent rumligt er placeret i byen betyder, at for begge parter er den anden hele tiden en del af gadebilledet – man er vant til hinanden". Selve idéen om lokal tilvænning var noget, der også blev talt om

i andre lokalsamfund. For eksempel fortalte flere indbyggere på Langeland, at de mente, at man på den sydlige del af øen – hvor der længst havde ligget et asylcenter – i højere grad havde vænnet sig til centret og det at se asylansøgere færdes i det lokale landskab til daglig. Som en indbygger på Nordlangeland forklarede: "Nede syd på øen har der jo været asylcenter i mange år, så de er jo mere vant til, at der går asylansøgere rundt i gadebilledet – men vi skal først lige til at vænne os til det heroppe nu". Når lokale taler om "tilvænning" betyder det selvsagt ikke, at al modstand eller bekymring så nødvendigvis blot er borte, men rettere at asylcentre og deres beboere i højere grad er trådt ind i en række af andre institutioner og personroller, som udgør "det normale" – det være sig eksempelvis fodboldspillere i den lokale sportsforening, elever i den lokale folkeskole eller kunder hos den lokale købmand.

Lokalbefolkningens tilvænning er imidlertid ikke kun en positiv faktor. Når nyhedsværdien omkring et nyt asylcenter med tiden falmer, kan det eksempelvis have negative konsekvenser for det lokale frivillige engagement. Omvendt kan et nystartet asylcenter opildne til engagement i lokalsamfundet. Efter et velbesøgt borgermøde på Norddjurs i den lille landsby Lyngby, som stod overfor at skulle have et asylcenter, skrev eksempelvis 27 lokale indbyggere sig op til at være frivillige ved centret. En række af disse indbyggere pegede efterfølgende selv på, at det høje antal af perso-

ner, der havde meldt sig som frivillige, ikke mindst skulle ses som en reaktion på nogle af de mere bekymrede eller ligefrem negative udtalelser, som andre i lokalsamfundet havde fremlagt på samme borgermøde.

Slutteligt skal det nævnes at der efterhånden er etableret en del såkaldte "buffer"-centre, der står tomme men kan åbnes straks, når der er kapacitetsbehov for det. På Langeland er det tidligere børnecenter i Lindelse, for eksempel, blev omdannet til et sådant. Disse buffer-centre udgør med deres indbyggede midlertidighed og begrænsede tidshorisont en markant anden type institution for lokalsamfundet.

Bygninger og beliggenhed

Mange asylcentre er placeret i ombyggede skoler og plejehjem. Det er der flere grunde til. For det første er mange af disse velfærdsinstitutioner i dag lukket ned i de mindre byer, i takt med en stigende centralisering af deres drift. Bygningerne står derfor ganske enkelt tomme og til rådighed og er ofte allerede på kommunale hænder. For kommunen betyder dette, at bygninger kan gå fra at være en udgift til at blive en indtægt. Som Langelands borgmester eksempelvis udtrykker det: "Det er en omkostning for os at have tomme bygninger stående og samle støv. De skal lejes ud, så vi omvendt kan tjene på det" (*Fyns Amts Avis*, 28-09-2014). For det andet kræver bygninger såsom skoler og plejehjem – for at komme i anvendelse som asylcentre – som regel et mindre omfattende ombygnings-

arbejde end andre bygninger af tilsvarende størrelse, og derved er de billigere og hurtigere at tage i brug. For det tredje indebærer det ofte en mindre tidskrævende omlægning af lokalplaner, da der i forvejen er mulighed for at anvende bygningerne til formål såsom beboelse for asylansøgere. For det fjerde udviser lokalbefolkningen ofte en vis velvilje i forhold til at få sådanne – for lokalsamfundet tidligere centrale – bygninger i brug igen. Mange udtrykker ærgrelse og tristhed, når bygninger som disse, der ofte er centralt placeret midt i byen, står tomme hen og eventuelt forfalder. Som en borger i Lyngby på Norddjurs udtrykte det: "Nu havde plejehjemmet [der blev omdannet til asylcenter] stået tomt i 4 år. Det var da trist at se på hver dag. Så jeg tror, at langt de fleste i byen er glade for, at der er kommet liv i bygningerne igen".

De asylcentre, der er placeret i gamle skoler og plejehjem, ligger som nævnt også gerne centralt i de små byer. Dette har selv sagt også en række konsekvenser for lokalsamfundene, simpelthen fordi man i højere grad deler det lokale offentlige rum med asylansøgerne, end man gør, såfremt asylcentret er placeret et stykke uden for byen. Den større kontaktflade i det daglige kan på den ene side føre til konflikter: næsten alle de centralt placerede asylcentre, som vi besøgte, havde en eller flere naboer, der jævnligt klagede til personalet over affald, larm eller anden opførsel, der oplevedes generende. Dette aspekt af naboskabet lokalsamfund og asylcentre imellem vendes

der tilbage til senere i rapporten. Samme rumlige kontaktflade i det daglige kan på den anden side også lede til en hurtigere tilvænning blandt de lokale indbyggere, hvad angår asylansøgernes tilstedeværelse i bybilledet og lokalsamfundet, sådan som ovenfor beskrevet. En indbygger i landsbyen Voldby på Norddjurs forklarede på følgende måde, hvordan den rumlige kontaktflade i det daglige gadebillede på en og samme tid kan give anledning til både konflikt og tilvænning:

Den største berøringsflade med asylansøgerne her i Voldby er, når centrets familier går forbi i bybilledet – for eksempel går de forbi min egen have hver dag på deres vej fra centret til deres Røde Kors skole i den anden ende af byen. Så går der lige sådan en neger-familie forbi ens have – og det er jo hyggeligt. Det giver lidt nyt liv i byen. Men det er jo så omvendt også der, man bemærker dem, hvis de kommer til at gøre noget galt på ruten – det er jo den anden side af synligheden. Som når en af nabokvinderne her ved siden af mig råber efter dem, når de skråner ind over hjørnet af hendes have. Præcis ligesom hun gør det, når de lokale børn gør det samme.

Personale

På asylcentrene i Danmark opereres der typisk med et sæt af faste stillingsfunktioner, som går igen på tværs af Røde Kors og kommunalt drevne centre, selvom den præcise stillingsbetegnelse kan variere. Ud

over en *centerleder* og diverse *sekretariatsmedarbejdere* omfatter dette typisk følgende stillingsfunktioner: en *frivillighedskoordinator*, der – som betegnelsen antyder – står for at koordinere de lokale frivillige kræfter og initiativer i forhold til centrets beboere (for eksempel i form af lektiehjælp, legestuer, IT-kurser, forlystelsesture, sy-værksteder m.v.); en eller flere *sociale netværksmedarbejdere*, der varetager den daglige administrative kontakt imellem beboerne og forskellige myndigheder (for eksempel i relation til undervisning og praktik), samt tager sig af almindelige dagligdags problemer; *tekniske og praktiske medarbejdere*, der varetager opgaver i relation til bygningernes drift og vedligehold, samt eksempelvis ærindekørsel af beboerne; *sundhedspersonale*; og endelig (for Røde Kors' vedkommende) eget *undervisnings- og pædagogisk personale*.

Lokale indbyggere var særligt opmærksomme på, hvor mange ansatte et givet center havde, herunder især om nogle af disse var lokale. Dette var væsentligt af flere grunde. For det første var der en fundamental værdi i at asylcentrene skabte lokale jobs. Dette blev set som en vægtig grund til at tage godt imod centrene. Som en lokal brugsuddeler på Langeland forklarede det: "Det er vigtigt at huske på, at der er mange fra øen her, der har fået stillinger på centrene. Og hvis det hele havde været folk fra eksempelvis Svendborg, der rejste hertil og passede arbejdet på centrene, så havde det nok været sværere for mange at spise så-

dan et lokalt asylcenter. For det er arbejdspladser – og det mangler vi her på øen”. Samme argument bliver da også jævnligt fremført af kommunale politikere over for lokalbefolkningen som gevinst ved asyl-driften, eksempelvis under borgermøder og ad lokaljournalistiske kanaler. Et eksempel på dette er Langelands borgmester, Bjarne Nielsen, der i forbindelse med omdannelsen af en nedlukket skole til asylcenter udtaler sig som følger i den regionale presse:

Mens asylansøgerne får tag over hovedet og trygge omgivelser væk fra den krig, som de er flygtet fra, kan Langeland Kommune se frem til at ansætte flere medarbejdere til at administrere og tage sig af det nye asylcenter. Og de [asylansøgerne] skal også købe ind i det lokale supermarked, deres børn skal sendes i skole, og de voksne skal lære dansk. Alt sammen noget, som giver omsætning. Og de lokale håndværkere skal i gang med at reovere bygningerne (*Fyns Amts Avis*, 28-09-2014).

Men lokale ansatte på centrene resulterede ikke alene i kommunale arbejdspladser. Typisk medførte de også en udvidet daglig kontaktflade mellem asylcenter og lokalsamfund. Set fra lokalsamfundets side betød denne kontaktflade gerne, at mange lokale borgere havde en fornemmelse af, at eventuelle bekymringer i forhold til asylcentret i det daglige ville blive bedre hørt og taget mere alvorligt. Sådanne bekymringer kunne eksempelvis være knyt-

tet til larm eller rod i relation til asylcentret – eller til bestemte former for adfærd i byrummet blandt asylansøgerne, som de lokale fandt upassende, herunder eksempelvis hvis de færdedes på gaden eller hos købmanden i større grupper ad gangen. Set fra asylcentrets side betød den udvidede kontaktflade lokalsamfund og asylcenter imellem, at de ansatte på centret oftest havde en generel oplevelse af, at en bredere velvilje i forhold til beboerne – og en mere grundlæggende forståelse for deres situation – lettere spredte sig, så at sige, fra asylcentret og videre ud i lokalsamfundet i kraft af de forskellige, eksisterende relationer mellem ansatte og lokale borgere (som for eksempel naboer, venner, familiemedlemmer, medlemmer af samme forening). Som en lokal ansat på et asylcenter på Langeland oplevede det: “Det er den måde, hvorpå kendskabet til og forståelsen for asylansøgerne langsomt drypper videre ud i samfundet”.

Ambitionen om at hyre lokalt personale var en af de mest slående operatør-forskelle imellem Dansk Røde Kors og Langeland Kommune. Hvor Langeland Kommune i udtalt grad så det som en værdi i sig selv at hyre lokalt, var Dansk Røde Kors mere ambivalente omkring dette. Flere centerledere i Røde Kors fortalte, at selvom de generelt tilstræbte at bruge lokal arbejdskraft, var der for dem at se også en række udfordringer forbundet med det. Hvad angik stillinger som eksempelvis frivilligkoordinatorer, så de en oplagt fordel ved, at den-

ne medarbejder kunne være lokal og dermed havde et lokalt netværk, som han eller hun kunne trække på i sit arbejde. Som en Røde Kors centerleder forklarede: "Fordi en frivilligkoordinator har den funktion, vedkommende har, er det vigtigt for mig, at han eller hun har nogle relationer lokalt... at vedkommende kan vade ind med træsko i de lokale foreninger". Men i forhold til de fleste andre stillinger mente mange Røde Kors ansatte, at det potentielt kunne være problematisk med lokale medarbejdere, da det eventuelt ville kunne skabe uklarheder i forhold til relationen til centrenes beboere. Røde Kors centerlederen, der er citeret ovenfor, gav blandt andet udtryk for en bekymring som denne:

Hvis man nu for eksempel – som lokal indbygger – er ansat på et asylcenter et afsondret sted på landet, for enden af en lang og øde landevej, og man en mørk aften, hvor sneen flyger hen over vejen fra begge sider, kommer kørende dér på vej hjem fra arbejde, og der så går en asylansøger langs vejen, som ikke har råd til en taxa, eller bussen ikke kører. Da ville det som ansat i Røde Kors være forbudt at tage vedkommende med op. Jeg kunne blive fyret, hvis jeg gjorde det. For vi skal behandle alle asylansøgere ens, og det vil jo sige, at hvis vi tager én med op, hvad så med de måske 200 andre? Vi er nødt til at behandle dem allesammen lige, det er en del af vores professionelle relation til dem, og hvis man er lokal, bliver dette selvfølgelig sværere, fordi man oftere – uden for arbejdstid – vil

støde på asylansøgerne hver især rundt omkring lokalt og derfor lettere kan komme ud i situationer, som for eksempel den ovenfor, hvor det bliver vanskeligt ikke at komme til at gøre forskel på beboerne.

Blandt de Røde Kors medarbejdere, vi talte med, som selv var lokale ansatte, var der dog både nogle, der oplevede det som en fordel, og nogle, der mente, det var en ulempe at være bosiddende i samme by eller landsby som asylcentret. For eksempel fortalte en lokalt ansat, at fordi hun boede 200 meter længere nede ad vejen fra det asylcenter, hvor hun arbejdede, havde hun indtil videre forsøgt at holde det hemmeligt for beboerne, at hun selv også boede i landsbyen, da hun ikke ville risikere at have beboerne "rendende hos sig" uden for arbejdstid (hvor det pågældende center var uden bemanning). På et andet Røde Kors center gav en lokalt ansat, der boede 500 meter væk, imidlertid udtryk for en anden oplevelse:

Da jeg startede på centret for mange år tilbage, havde jeg mine overvejelser, fordi jeg ikke havde lyst til at blive stoppet op af beboerne hen over frysedisken i supermarkedet – jeg ville have fri, når jeg havde fri. Men det kom rigtig meget til skamme. Jeg synes kun, at der har været fordele ved det. Jeg vil jo rigtig gerne, at det er en god oplevelse begge veje, at der er et asylcenter i byen. Så hvis jeg for eksempel lige skal ned i Brugsen og cykler forbi nogle beboere og ser, at de laver noget uhen-

sigtsmæssigt, jamen så stopper jeg jo op og snakker med dem om det – “altså, sig min engang, børn skal da ikke lege ved togskinne-
ne her”, og sådan. Det er jo både for deres egen sikkerheds skyld, men jo også fordi danskere er forholdsvis regelrette – så for at undgå at folk i byen skal blive for-
arget over noget, som beboerne ikke lige har tænkt på. Jeg synes kun, at det har været en fordel at bo her i byen selv. Og på nær én gang, hvor der var en beboer, der virkelig havde brug for hjælp til noget, kan jeg ikke huske i de mange år, jeg har arbejdet på centret, at nogen herfra er kommet hjem og har banket på min dør.

4.3. Stedsudvælgelse og etablering

Beslutningen om, hvor et asylcenter helt præcist skal ligge, er noget, der kommer i stand i et samarbejde mellem Udlændingestyrelsen, en given operatør, samt værtskommunen (den kommune, hvor centret skal ligge). Der udpeges specifikke bygninger ud fra en række kriterier. Udlændingestyrelsen lægger vægt på, at bygningerne skal være velegnede til at huse asylansøgere eller i det mindste kunne ombygges til formålet uden for store omkostninger. De skal være tilpas billige i leje og kunne rumme et tilstrækkeligt antal asylansøgere, således at asylcentret bliver rentabelt i drift. Det skal helst være muligt for asylansøgerne at komme til for eksempel Flygtninge-nævnet eller Center Sandholm, hvor Udlændingestyrelsens sagsbehandlere sidder, uden for omfattende en rejserute. Og nok

så væsentligt skal den foreliggende lokalplan gerne allerede tillade brugen af bygningen som asylcenter, således at man ikke tvinges ud i en potentielt langstrakt proces, førend den kan tages i brug til formålet.

For værtskommunen kan andre faktorer også have betydning: kommunale bygninger, der ellers står tomme, kan tages i brug og blive et økonomisk aktiv, arbejdspladser kan skabes i bestemte lokalområder, ligesom der kan være lokalpolitiske forhold, der gør bestemte lokaliteter mere eller mindre velegnede. For operatøren kan endnu andre forhold være vigtige, heriblandt bygningens placering i byrummet samt den lokale infrastruktur, herunder ikke mindst adgangen til offentlig transport og afstanden til det administrative center og dets faciliteter såsom skole, jobcenter og sundhedscenter, men også afstanden til nærmeste indkøbsmuligheder spiller en rolle. Mens der altså er flere både faktorer og parter i spil i forhold til beslutningen om placeringen af et asylcenter, er det dog til syvende og sidst Udlændingestyrelsen, der træffer den endelige afgørelse.

Selvom Udlændingestyrelsen selv ejer enkelte ejendomme rundt omkring i landet, gælder det dog for hovedparten af landets asylcentre, at den lejer sig ind. Hvis bygningen er offentligt ejet, vil der som nævnt – uanset om center-operatøren er kommunen eller Røde Kors – være tale om en økonomisk indtjening for værtskommunen, men udlejningen kræver dog et tilsagn fra

den pågældende kommunalbestyrelse. Hvis bygningen derimod er privatejet, og lokalplanen i øvrigt tillader det, behøver kommunalbestyrelsen ikke at blive hørt, selvom værtskommunen under alle omstændigheder gerne inddrages for at sikre lokal opbakning. Kontrakten, der indgås mellem Udlændingestyrelsen og bygningens udlejer, er som regel kortvarende, ofte kun gældende for et år eller to ad gangen. De mange korte kontrakter betyder, at Udlændingestyrelsen hele tiden kan være fleksible i forhold til behovet for plads, idet dette jo som nævnt kan ændre sig markant inden for relativt kort tid. Samtidigt er de korte lejekontrakter dog med til hele tiden at underbygge den karakteristiske midlertidighed i hele asyldriften, som vi nævnte tidligere.

4.4. Borgermøder

Når aftalerne omkring placeringen af asylcentret er ved at være på plads, indbyder værtskommunen næsten altid til et lokalt borgermøde med deltagelse fra Udlændingestyrelsen, operatøren og værtskommunen, foruden som regel det lokale politi. Her informerer de deltagende parter om deres arbejde, og de lokale indbyggere får mulighed for at stille dem spørgsmål. Erfaringen er, at det er henholdsvis de borgere, der er mest ængstelige eller har størst velvilje over for asylcentret, som markerer sig skarpest under borgermøderne. I både den lokale og nationale mediedebat bliver disse grupper ofte betegnet som "fløje". De

repræsenterer imidlertid samlet set ofte kun en mindre del af lokalbefolkningen, og i denne undersøgelse har vi derfor som nævnt særligt interesseret os for alle de lokale ståsteder, reaktioner og praksisser i relation til asylcentrene, som måtte finde sig et eller andet sted inde mellem disse positioner.

Udlændingestyrelsen fortalte os, at nogle af de samme spørgsmål hyppigt gik igen, når de var ude til borgermøder. Borgermødet der blev afholdt i forbindelse med etableringen af asylcenteret i Lyngby udgør et illustrativt eksempel på dette. Mødet fandt sted i Lyngby Forsamlingshus og var overvældende velbesøgt. Ifølge kommunens mødereferat (Norrdjurs Kommune 2014) spurgte borgere blandt andet til risikoen for øget kriminalitet, og om hvorvidt huspriserne ville falde som følge af asylcenterets etablering. De spurgte endvidere til asylansøgerne selv, deres familieforhold, deres religion, deres sundhedstilstand osv. De spurgte til de lokale gevinster, der eventuelt kunne høstes: kommer der lokale jobs, gadebelysning, en legeplads? Desuden blev der luftet en frustration over oplevelsen af manglende information fra kommunens side: hvor mange er det, hvem er de, hvornår bliver det, og hvorfor er vi blevet informeret så sent? Bølgerne gik til tider højt, og der blev markeret en stærk modstand, samtidig med at der blev samlet et højt antal underskrifter fra potentielle frivillige. *Politiken* dækkede borgermødet under rubrikken "Hellere rockerborg end

asylcenter" (*Politiken* 27.9.2014), men dagbladets overvældende fokus på den lokale modstand, mente de fleste lokale, udgjorde et stærkt fortegnet billede af mødet. Norddjurs Kommunes borgmester skrev da også et læserbrev, der gik i rette med dækningen (*Politiken* 5.10.2014), som han mente udtrykte "fordomme på Rådhuspladsen mod os, der stadig har nærhed til borgerne og kan fylde et forsamlingshus".

Vi talte med flere borgere i Lyngby om borgermødet, da vi besøgte byen, og der var delte meninger om, hvor vellykket det havde været. Mens en lokal borger, der havde engageret sig meget under mødet, mente, at det havde været "meget flot styret", var formanden for en lokal forening mindre imponeret – "folk hørte ikke hinanden", mente han. Dog var deltagerne på mødet generelt enige om, at borgermødets funktion grundlæggende havde været at kigge fremad. Som en borger udtrykte det: "Mødet handlede jo ikke om frustration, eller om for eller imod. Det *var* jo besluttet – så det, det handlede om, var, hvordan griber vi det så an nu?".

Borgermøderne er altså på en gang en kilde til information, frustration og markering. Dette hænger sammen med, at borgermøderne fungerer på flere niveauer og udgør et rum hvor flere forskellige spørgsmål bliver behandlet. De skal være *informerende*: et rum hvor borgere kan få konkret information om asylcentret fra myndighederne, og hvor de kan få

besvaret eventuelle spørgsmål og luftet bekymringer. Hvad kommer asylcenteret til at betyde for os? Men idet de også netop udgør *et møde med kommunale myndigheder*, er de også et rum, hvor man kan markere sig som lokalsamfund over for kommunen og understrege lokale behov og udfordringer. Hvor står vi i forhold til kommunen og omkringliggende lokalsamfund? Slutteligt udgør de også *et lokalt møde*, hvor medlemmer af lokalsamfundet taler med hinanden og i nogen grad forhandler deres forestillinger om det lokale fællesskab. Hvilken slags lokalsamfund er vi?

Selvom altså også borgermødet i Lyngby på Norddjurs var en sammensat størrelse, er det værd igen at understrege den grundlæggende pragmatiske holdning, som også fungerede som udgang fra mødet. Der kunne være uenighed om mange elementer i forbindelse med asylcentret, men dybest set handlede det om, hvad der skulle ske, når nu centeret var der.

En borger på Langeland besøgte fotoudstillingen 'Mødet', arrangeret af lokale foto-entusiaster sammen med nogle af øens asylansøgere. Udstillingen handlede om livet som asylansøger på Langeland

5. Hovedcase: Langeland

5.1. Snapshot: Asyl på Langeland

Langeland Kommune er Danmarks næststørste operatør på det kommunale asyl driftsområde. Ud over de 5 centre på Langeland (Center Holmegaard, Center Humble, Center Lohals, Børnecenter Tullebølle og Børnecenter Lindelse) med tilsammen godt og vel 750 asylansøgere, driver kommunen – i en såkaldt udeoperatør-ordning – 4 asylcentre i en række andre kommuner (per september 2015: Ærø, Fredericia og Faaborg), der i skrivende stund tilsammen huser yderligere 860 asylansøgere. Som oversigten nedenfor viser, er de fem asylcentre på Langeland forskellige på en række punkter.

Asylcentre i Langeland Kommune, per 25.9.2015

NAVN	CENTER TYPE	ANTAL BEBOERE	PLACERING	BYGNINGER	ETABLERINGSÅR
Center Holmegaard	Primært enlige, men også familier	380	Uden for Bagenkop (487 indb.), Sydlangeland	Ombygget kaserne	2011 (men tidligere Røde kors center m. 1993-2004 og 2009-2010)
Center Humble	Familier og enlige kvinder	140	Humble (614 indb.), Sydlangeland	Ombygget Rådhus	2012
Børnecenter Lindelse	Uledsagede mindreårige	54	Lindelse (325 indb.), Midtlangeland	Tidligere dagtilbud for funktionshæmmede	2014
Børnecenter Tullebølle	Uledsagede mindreårige	88	Tullebølle (771 indb.), Midtlangeland	Ombygget skole m. tilbyggede pavilloner	2015
Center Lohals	Familier	80	Lohals (458 indb.), Nordlangeland	Ombygget plejehjem og annekser i nærliggende boligområder	2012

Asylcenter Holmegaard

Asylcenter Holmegaard, der er det organisatoriske navn for den samlede langelandske asylcentervirksomhed, har i alt 132 ansatte, hvoraf omkring de 90 arbejdspladser er knyttet direkte til de fire asylcentre på Langeland, mens de resterende stillinger findes på de centre, som Langeland Kommune driver i andre kommuner i udeoperatør-ordninger. Tilsammen havde den langelandske asylcentervirksomhed en omsætning på 100 mio. kr. i 2014, og udgør dermed en af kommunens største virksomheder. Mange af de penge bliver brugt på selve øen. I 2014 købte Center Holmegaard eksempelvis for 5,5 mio. kr. ydelser fra lokale håndværkere, byggebranchen og bilforhandlere. Hertil kommer, at asylansøgerne på Langeland fik udbetalt i alt 18 mio. kr. i 2014 (svarende til ca. 25.000 kr. per år per asylansøger) i såkaldt "lommepenge", som de i betydelig udstrækning anvendte lokalt på mad og andre fornødenheder (*Fyns Amts Avis*, 7.4.2015, s. 12f.).

Kontekst og baggrund for asyl drift

Langelands første asylcenter, Center Holmegaard uden for Bagenkop i syd, åbnede

i 1993 på den gamle kaserne ved Langelandsfortet. Her drev Røde Kors et center for bosniske flygtninge, som siden blev omdannet til et såkaldt multietnisk asylcenter, som fungerede frem til 2004, hvor det lukkedes. Det genåbnedes af Røde Kors igen i 2009, men da det allerede i slutningen af 2010 atter stod for lukning, tog Langelands Kommune kontakt til Udlændingestyrelsen med henblik på selv at blive asylcenteroperatør for på den måde at kunne bevare de arbejdspladser, som det nedlukkede asylcenter repræsenterede. Samme år var vindmøllefabrikken *Vestas Towers Rudkøbing* lukket ned med et tab af 230 lokale arbejdspladser, så behovet for fastholdelse af arbejdspladser i kommunen var presserende. Udlændingestyrelsen lavede en aftale med kommunen om, at den fra 2011 kunne fungere som operatør for asylcentret, og kommunen søgte derfor i al hast viden og erfaring på området, især fra Jammerbugt Kommune, som på det tidspunkt var den bedst etablerede af de kommunale operatører. Siden da er asyl drift på Langeland vokset stødt, og det er nu ikke mindst hos Langeland Kommune selv, at nystartede kommunale asylcenteroperatører søger

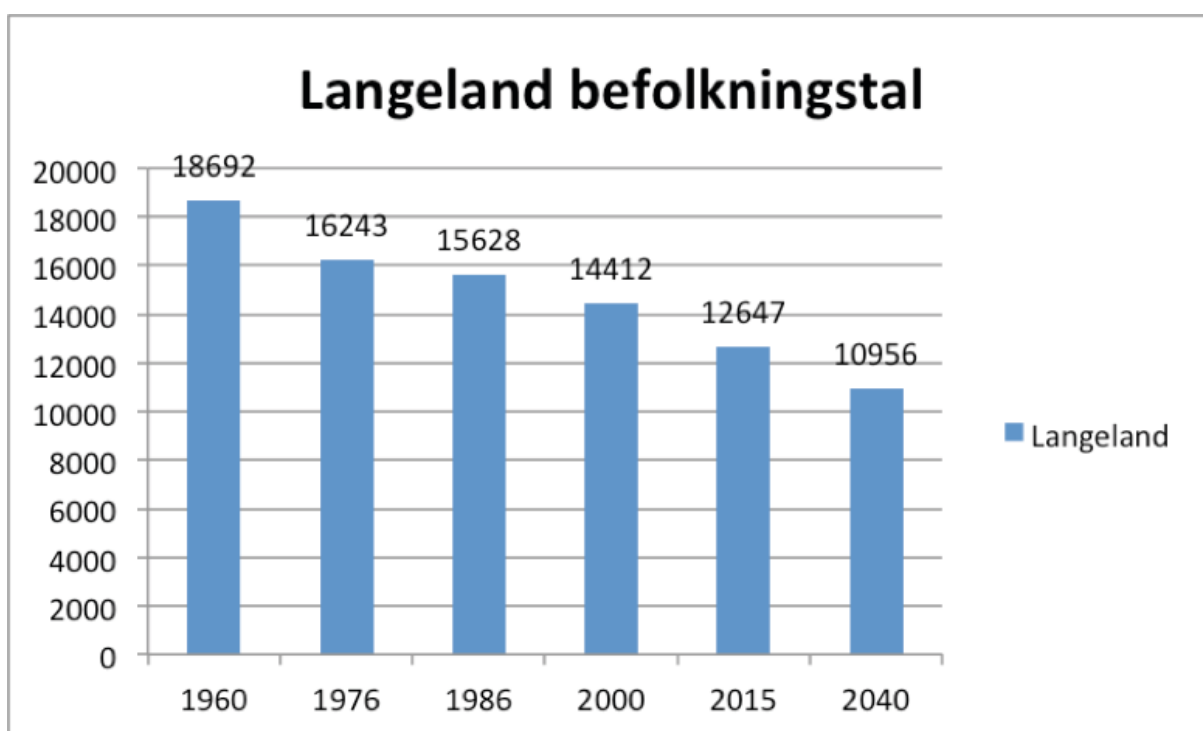
råd og erfaring. Men asyl driftens hurtige vækst har også skabt en vis ængstelse på øen. I 2013 satte Kommunalbestyrelsen derfor et loft på 700 asylpladser på Langeland. Siden da er kommunen begyndt at drive asylcentre i andre kommuner, så den nu i alt bestyrer 1.300 asylpladser.

Langeland i tal

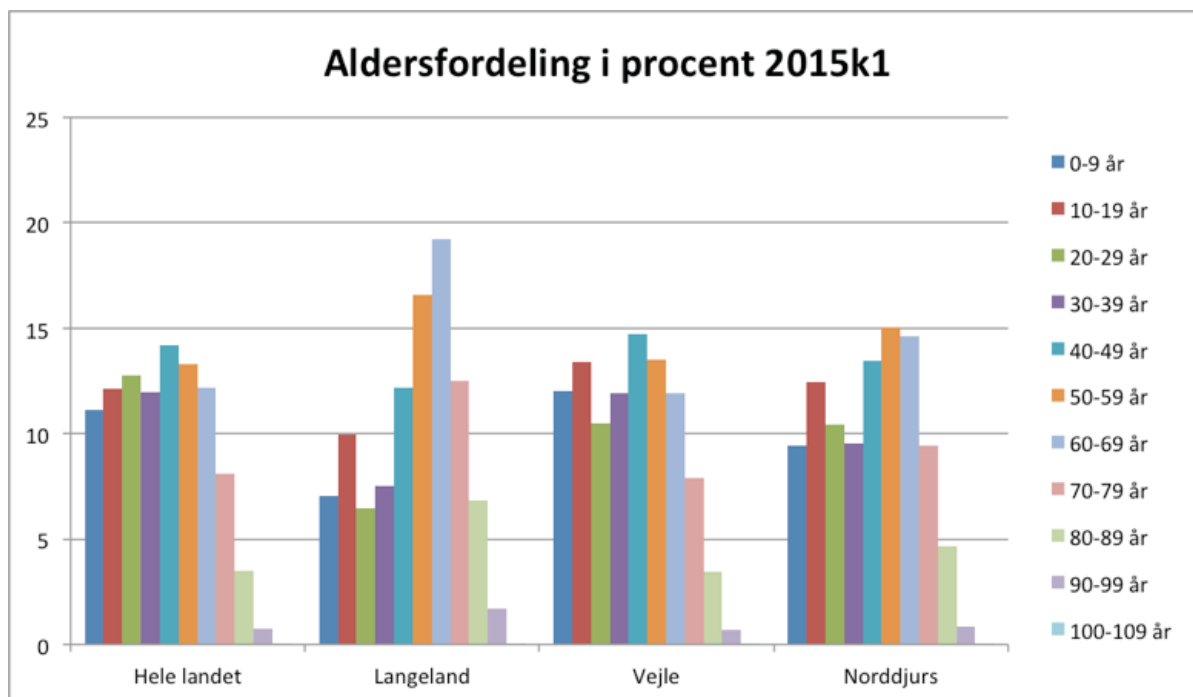
Ifølge Danmarks Statistik bor der i 2015 12.647 mennesker i Langeland Kommune. Befolkningstallet på øen har været dalende det sidste halve århundrede, som det også fremgår af nedenstående grafik. Efter noget tid med en netto fraflytning fra øen er til- og fraflytningen dog ved at stabilisere sig på nogenlunde samme niveau. Men da antallet af dødsfald overstiger fødselstallet, vurderer Danmarks Statistik, at befolkningstallet vil falde yderligere over de næste årtier.

Endvidere skiller alderssammensætningen på Langeland sig ud set i forhold til landsgennemsnittet. Procentvis er der, som det fremgår af nedenstående tabel, markant flere borgere over 60 år end i resten af landet.

Langelands demografi hænger igen sammen med nogle af de økonomiske udfordringer, som kommunen står overfor. Den har relativt mange borgere på offentlig forsørgelse, ikke mindst forskellige former for pension. I 2013 var Langeland den kommune i Danmark, hvis borgere ifølge Danmarks Statistik havde den laveste disponible indkomst (174.100 kr. mod et landsgennemsnit på 209.700 kr.). Kommunens lave befolkningstal gør det eksempelvis også sværere for den at opnå stor driftsfordele i forbindelse med de ydelser, den leverer til sine borgere. Med andre ord

Kilde: Danmarks Statistik

Kilde: Danmarks Statistik

bider det ene, det demografiske, ofte det andet, det økonomiske, i halen.

Der er en stor andel af tomme huse i kommunen. Ifølge Danmarks Statistik stod lidt over 30% af Langelands enfamiliehuse i 2015 tomme, et af de højeste tal i landet. Samtidig er kvadratmeter-prisen på Langeland blandt landets laveste (Sørensen 2012). Med en liggetid for hussalg på i gennemsnit 544 dage ifølge Realkreditrådet, indtager Langeland en fjerdeplads på listen over kommuner, hvor det er sværest at sælge sin bolig. Dette kan fastlåse især ældre mennesker i huse, som de ikke kan sælge. I områder, hvor der ikke længere findes en lokal købmand, og den offentlige transport er blevet utilstrækkelig, kan dette have alvorlige konsekvenser for et lokalsamfund og dets ældre borgere (DR 25.3.2015).

Arbejdsløsheden er relativt høj på Langeland sammenlignet med i resten af landet, men statistikken forvrænges dog noget af kommunens lave befolkningstal. Dette resulterer i, at et udsving på blot 100-200 arbejdspladser, som måske ikke rækker meget ved den procentuelle arbejdsløshed i en stor kommune, kan give dramatiske statistiske ryk på Langeland. De fleste langelændere har ikke en længere uddannelse bag sig. Andelen af borgere med en kort eller lang videregående uddannelse udgør 14,1%, hvilket er det næstlaveste i landet. Slutteligt er Langeland langt mindre multietnisk sammensat end landsgennemsnittet. Procentdelen af indvandrere blandt øens beboere er på 4,6% (mod et landsgennemsnit på 8,85%), og andelen af efterkommere efter indvandrere er på 0,52% (mod et landsgennemsnit på 2,76%).

5.2. Lokalsamfund på Langeland

Langeland bestod oprindeligt – frem til kommunesammenlægningerne i 2007 – af tre kommuner (*Sydlangeland, Rudkøbing og Tranekær*), og flere indbyggere på øen gav under vores besøg udtryk for, at de gamle kommuneskel stadig havde noget at sige. Der var stadig forskel på de forskellige dele af øen – mente de – og en fornemmelse af lokalidentitet. De fleste, som vi talte med, var dog også af den opfattelse, at disse forskelle var blevet mindre over tid, og de forestillede sig ikke, at de ville være ved. Samtidigt fortalte nogle langelændere dog om en endnu mere lokalt baseret identitet end de gamle kommunegrænser, hvor afstande på blot et par kilometer mellem landsbyer var væsentlige. En informant berettede eksempelvis, at da han flyttede 3 km væk fra sin barndomsby til en anden nærliggende landsby, sørgede han straks for at melde sig ind i den lokale beboerforening og andre frivillige foreninger for på den måde at finde en vej ind i det nye lokalsamfund. Den relativt korte afstand, han havde flyttet, betød ikke, at han blot forventede at kunne træde lige ind i et socialt fællesskab med de nye naboer og landsbyboere. Han vidste, at der skulle arbejdes aktivt for det.

Et andet forhold, som vi igen og igen hørte folk bosat på Langeland fremføre som betydningsfuldt, var, om man var “barnefødt” på øen eller tilflytter – altså, om man var født og opvokset på Langeland eller var kommet til øen i en senere alder “udenø’s fra”, som det kaldtes. Alt efter sammen-

hængen kunne denne forskel være mere eller mindre betydningsfuld. Flere borgere, der havde boet på øen op til flere årtier, betegnede – på linje med deres omgivelser – fortsat sig selv som tilflyttere. De, der kaldte sig selv for barnefødt, understregede væsentligheden af deres særlige tilknytning til øen og betragtede tilflytterne som nogle, der følte mindre lokal tilknytning. Paradoksalt nok fortalte flere tilflyttere, at de som netop nytilkomne (selvom dette kunne være ti år siden eller længere) gjorde mere ud af at engagere sig i lokalsamfundet, alt imens barnefødt gerne fortalte, at det var dem, som var født og opvokset på øen, der forstod lokalsamfundet og fik det til at fungere gennem deres engagement.

”Udkantens” udkanter

En anden opdeling, der tages alvorligt på Langeland, er problemerne omkring det, der i daglig tale kaldes for øens “yderender”. Langelands langstrakte geografiske form betyder, at der er en væsentlig afstand fra byerne i øens to ender til Rudkøbing midt på øen, hvorfra der er fast forbindelse til Fyn. Samtidig betyder den aflange form, at der bor relativt få mennesker ude i enderne, sammenlignet med inde midt på øen. Dette medfører et større besvær i yderenderne i forhold til at kunne opretholde skoler og andre velfærdsinstitutioner, hvilket igen medfører tiltagende affolkning af “enderne”. Det er slående, som lokaldebatten omkring disse “yderender” på øen lokalt afspejler den mere nationale debat omkring “Udkantsdanmark”. Ligesom i den nationa-

le debat, holdes det langelandske politiske ønske om at bevare landets "yderområder" hele tiden op imod en økonomisk logik, der kærer sig om rentabilitet. Med andre ord: blandt lokalbefolkningerne i de langelandske "yderender" finder man generelt samme oplevelse af at befinde sig i periferien i forhold til – og af at være blevet "glemt" af – øens og kommunens center, sådan som man i større skala finder det blandt indbyggerne i de danske "yderområder" i relation til landets center. I denne forbindelse kan de langelandske asylcentre ikke kun spille en vigtig rolle i forhold til Langeland som "yderområde" i overordnet forstand. Da to af centrene på Langeland er placeret i selve øens yderender, bidrager den langelandske asylcentervirksomhed også mere internt til de lokale yderområder i form af arbejdspladser og andre afledte økonomiske og sociale effekter (for uddybning, se Kapitel 8).

Frivillighed

Langeland udgør en af de kommuner i Danmark med den højeste grad af "frivilligt-tæthed". Dette ligger i tråd med en landsdækkende tendens til, at antallet af frivillige foreninger per indbygger generelt er højere i landdistrikter end i større byer (Center for frivilligt socialt arbejde 2013; Svendsen & Svendsen 2014a). Dette er i høj grad også en tendens, der gør sig gældende på Langeland. Vi talte med både lokalpolitikere, frivillige og andre borgere, der fremhævede det generelt store frivillige engagement på Langeland. Som beskrevet i Kapitel 3

var der en udbredt forståelse af, at hvis man ønskede, at noget skulle ske, måtte man gøre det selv. "Der er ikke nogen, der kommer og gør det for os", som formanden for en frivillig organisation på øen udtrykte det. Dette viste sig relevant lige fra den lokale gadebelysning i Sønder Longelse til en frivilligt drevet biograf i Rudkøbing, begge dele realiseret, finansieret og drevet udelukkende i kraft af frivillige kræfter. Og det lokale foreningsliv spændte også bredt lige fra beboerforeninger og menighedsråd over hjertestarterforeninger og fodboldklubber til arrangementer og caféer for pensionister, udsatte børnefamilier, asylansøgere, flygtninge m.v. I det forholdsvist nyoprettede *Frivilligcenter Langeland* kan øens forskellige frivilligkræfter få hjælp og rådgivning i forhold til at søge midler til de forskellige lokale initiativer, hvad enten der er tale om kommunale eller nationale støttepuljer, eller om de givne aktiviteter falder inden for henholdsvis det såkaldt 'folkeoplysende' (dækkende over kultur og sport) eller 'sociale' frivilligområde.

Et væsentligt fællestræk for mange af de langelandske foreninger var deres lokale forankring, som ikke sjældent var knyttet til et bestemt lokalområde på øen. Dette er måske næppe overraskende, eftersom mange af foreningerne netop konstituerede sig med konkret afsæt i helt lokale ønsker og behov. Og da en forudsætning for at kunne søge midler til frivilligt arbejde er, at man udgør en forening, er dette måske også noget af grunden til den høje forenings- og

frivilligtæthed, ikke kun på Langeland, men i de danske landdistrikter og yderområder generelt.

Til trods for det store antal frivillige foreninger på Langeland talte man dog på øen – ligesom andre steder i landet – stadig om vigtigheden af “ildsjæle” for det lokale frivillige arbejde. Med dette refererede folk til enkeltpersoner, som ydede en særligt stor indsats på det lokalfrivillige område, og som gennem deres eget ekstraordinære engagement var i stand til også at engagere andre og således drive projekter frem, som ellers ikke ville være blevet til noget.

En række enkeltpersoner, som generelt var velkendte på hele øen, stod derved bag en betragtelig del af det frivillige arbejde på øen. De var “gengangere”, sådan som de ofte betegnedes blandt deres medborgere. I forlængelse af dette var der også en god del bestyrelsesmedlemmer i de forskellige langelandske foreninger, som var opmærksomme på, hvor svært det var at få nyt blod ind i bestyrelserne. “Det er jo Tordenskjolds soldater, der stiller op”, som en foreningsformand forklarede os. Tordenskjolds soldater var jo gerne selv ildsjæle, men de blev tilsvarende udmattede af alt det arbejde, de påtog sig på andres vegne.

Arrangement for asylansøgere og lokale borgere på Musikefterskolen på Langeland

6. Perspektiverende case: Norddjurs

6.1. Snapshot: Asyl i Norddjurs kommune

I Norddjurs Kommune er asylcentrene drevet af Dansk Røde Kors. De bygninger, som asylcentrene benytter i Voldby og Lyngby, er udlejet af kommunen, mens de barakker, der er anvendt i Grenaa, er Udlændingestyrelsens egen ejendom.

Asylcentre i Norddjurs Kommune, per 25.9.2015

NAVN	CENTER TYPE	ANTAL BEBOERE	PLACERING	BYGNINGER	ETABLERINGSÅR
Center Voldby	Familier	60	Voldby (366 indb.)	Ombygget Plejehjem (beboerenhed), Ombygget skole (administrationsenhed)	2015
Center Lyngbygård	Familier	120	Lyngby (346 indb.)	Ombygget plejehjem	2014
Center Grenaa	Primært enlige	155	I udkanten af Grenaa (14.618 indb.)	Barakker	1993

Kontekst og baggrund for asyl drift i Norddjurs kommune

På Norddjurs har vi i undersøgelsen taget udgangspunkt i de to asylcentre Center Voldby og Center Lyngbygård og de to mindre lokalsamfund, hvori disse er placeret. Disse to asylcentre på Norddjurs udgør et interessant perspektiv til Langeland af flere grunde. Dels er operatøren ikke – som på Langeland – kommunen selv, men Røde Kors, dels var de to asylcentre i Lyngby og Voldby – i modsætning til asylcentre på Langeland (dog med undtagelse af Center Tullebølle) – begge relativt nyåbnede. Asylcentret i lokalsamfundet Lyngby åbnede således i oktober 2014, mens centret i Voldby åbnede i januar 2015. Asylcentret i Grenaa, der åbnede helt tilbage i 1993 og således havde en længere årrække bag sig, blev i samme periode udvidet med tre yderligere pavilloner. Dermed omkring firedobledes antallet af asylansøgere i Norddjurs kommune i løbet af relativt kort tid over efteråret/vinteren 2014-15.

I januar 2015 åbnede Røde Kors også en administrativ enhed for de tre Røde Kors asylcentre i Norddjurs Kommune. Den blev placeret i den mindre landsby, Voldby, 7 km nord for Grenaa, og endvidere etablerede Røde Kors en skole, et jobcenter og en klinik i Voldby. Et lokalt, norddjursk busfirma er hyret til at stå for den daglige buskørsel af asylansøgere imellem deres respektive centre og Voldby i forbindelse med den daglige skolegang og/eller andre ærinder på Røde Kors klinikken, jobcentret m.v.

Norddjurs Kommune og Røde Kors har løbende en tæt kontakt omkring asyl driften. Ledende Røde Kors personale forklarede, at de stort set dagligt var i telefonisk/elektronisk kontakt med kommunen, ligesom borgmesteren jævnligt kom på besøg på den administrative centerenhed i Voldby.

Norddjurs Kommunes direkte indtægter fra asyl driften kommer primært fra lejeindtægterne af de i alt fire implicerede bygninger i henholdsvis landsbyerne Voldby og Lyngby (hvorimod centret i Grenaa som nævnt er etableret i barakker ejet af Udlændingestyrelsen selv). Lejeindtægter fra bygningerne beløber sig ifølge Norddjurs Kommunes økonomiudvalg til ca. 3,2 mio. kr. årligt. Ifølge økonomiudvalget forventer man ud af dette provenu at anvende omkring 2,0 mio. kr. på generel bygningsforskønnelse og -nedrivning i kommunen, ligesom den kommunale støttepulje til lokale forsamlingshuse øges med 0,6 mio. kr. Samtidigt afsættes 0,5 mio. kr. til kommunens myndighedsafdeling til brug for diverse former for eventuel sagsbehandling i forbindelse med asylansøgerne, ligesom den kommunale pulje til frivilligt arbejde øges med 0,1 million.

Ifølge Danmarks Statistik var der i 2015 i Norddjurs kommune 37.898 indbyggere, hvoraf omkring 14.600 bor i kommunens største by, Grenaa. Mens selve asyl driften i kommunen adskiller sig fra asyl driften på Langeland, både hvad angår centrenes operatører og varighed i tid, er der dog samti-

digte tale om en række demografiske ligheder de to landdistriktskommuner imellem. Ligesom Langeland Kommune står også Norddjurs Kommune over for den generelle udfordring, at befolkningstallet og børnetallet er dalende, og at kommunens demografiske sammensætning i stigende grad peger i retning af en aldrende befolkning.

Fra lokalsamfundets side var der fra start stor interesse i det frivillige arbejde omkring asylcenteret i Lyngby. Efter det indledende borgermøde i oktober 2014 skrev omkring 27 lokale indbyggere sig op som mulige frivillige. En lokal fortalte, at hun ikke mindst havde ønsket at skrive sig op, fordi der også havde været en del kritiske røster under borgermødet, som udtalte sig negativt om asylcenteret. Hun ønskede ikke, at dette skulle stå tilbage som indtrykket af deres lokalsamfund. På den måde udgjorde hendes – og mange andres – interesse i at fungere som frivillige i relation til centeret ikke mindst et forsøg på at påvirke lokalsamfundet og dets modtagelse af asylcenteret. Samme forhold kan muligvis have gjort sig gældende i Voldby, hvor også en del – om end færre – deltagere i det lokale borgermøde udviste interesse for at blive frivillige i tilknytning til asylcenteret.

Da de to centre i Lyngby og Voldby åbnede, var antallet af frivillige dog ikke nær på højde med interessen på tidspunktet for borgermøderne. Dette havde dels at gøre med, at Røde Kors personalet i de første

måneder efter åbningen måtte prioritere at få centrene til i det hele taget at fungere. De ansatte fortalte, at de i første omgang måtte have beboerne installeret på centrene og de interne administrative strukturer ordentligt på plads, inden de kunne afse ressourcer til at arrangere omvisning og introduktion for frivillige. Det er i denne forbindelse værd at huske, at dette alt sammen foregik i en periode med et generelt stort pres på landets asylcentre, og hvor mange nye asylpladser løbende skulle findes og asylcentre oprettes. Men de fleste lokale kendte ikke meget til denne generelle omstændighed. De oplevede centrene som svært tilgængelige, på trods af deres centrale placering midt i byen i både Lyngby og Voldby. For eksempel undrede mange lokale indbyggere sig over, at det var vanskeligt bare at komme til at aflevere tøj, legetøj, cykler og deslige, som de ønskede at forære til asylansøgerne, idet der ikke altid var personale til rådighed til at tage imod donationerne. Under borgermøderne havde det endvidere været på tale med et åbent-hus-arrangement på centrene, hvor de lokale indbyggere hvert sted ville kunne komme og hilse på og få stedet at se med egne øjne. Grundet de føromtalt udfordringer med travlhed internt på centrene var et sådant arrangement endnu ikke blevet datoset, da vi besøgte de to lokalsamfund, og dette havde givet anledning til frustration blandt en del lokale indbyggere, som oplevede, at de som både enkeltpersoner og som lokalsamfund ikke var klar over, hvordan de bedst muligt kunne få lov at bidrage til, at centeret i

større omfang blev en del af lokalmiljøet og omvendt – en situation, som mange håbede på og forventede.

Åbningen af asylcentre var af mange set som en mulighed for lokalsamfundet. I Lyngby fik eksempelvis den lokale borgerforening tildelt en mindre sum penge af kommunen til brug for aktiviteter som f.eks. fællesspisninger for lokale og asylansøgere. Der havde også i den forbindelse været tale om, at det lokale forsamlingshus kunne få tilskud til en tiltrængt renovering, blandt andet i kraft af, at de påtænkte fællesspisninger var planlagt til at skulle finde sted i netop forsamlingshuset. På baggrund af diskussionen ved det indledende borgermøde i Lyngby håbede mange desuden, at etableringen af det lokale asylcenter for familier ville medføre, at der blev bygget en legeplads, som også lokale børn kunne få glæde af. Ud over legepladsen i relation til den lokale skole og daginstitution fandtes nemlig ingen legeplads i byen. På tidspunktet for vores besøg var der imidlertid endnu ikke nogen konkrete planer for hverken fællesspisningsarrangementerne eller en eventuel etablering af legeplads i tilknytning til centret. Men også i bredere forstand forestillede mange lokale sig, at asylcentre kunne bidrage til at holde lokalsamfundet i gang. Som en lokal indbygger udtrykte det til *Lokalavisen Norddjurs* i forhold til åbningen af det lokale asylcenter i byens tidligere plejehjem, Lyngbygaard: "Vi blev vækket. Vi har ikke haft meget, vi virkelig skulle stå sammen

om. Lyngbygaard kunne vi for længst have skabt liv i, men det skete ikke. Nu kommer der nogle udefra og skaber liv. Det er en god opvågning. Nu skal vi tage ansvar for vores by og vores bygning, og tage ansvar for at asylansøgerne og lokalsamfundet får en god oplevelse ud af dette" (*Lokalavisen Norddjurs*, 6.10.2014).

6.2. Lokalsamfund i Voldby og Lyngby

Vores feltbesøg i henholdsvis Voldby og Lyngby tegnede et væsentligt forskelligt billede af de to landsbyer og lokalsamfund, på trods af det stort set identiske indbyggertal på henholdsvis 366 og 346.

I Voldby var den lokale skole blevet lukket i 2013, ligesom den lokale beboerforening og idrætsforening blev nedlagt i foråret 2015. Røde Kors' centeradministration, skole, jobcenter og klinik fik til huse i den nedlagte skole. De lokale borgere tegnede generelt et billede af et lokalsamfund under afvikling. Den relativt korte vej til Grenaa – omkring 7 km – gjorde, at det var svært at holde liv i lokale organisationer og fritidsforeninger, idet mange beboere benyttede sig af lignende tilbud i Grenaa, hvor mange også gik i skole eller på arbejde. Der blev dog stadigvæk på foranledning af lokale frivilligkræfter afholdt eksempelvis fællesspisning for byens indbyggere 4-6 gange om året, ligesom der var etableret en fælles have i byen. Til trods for dette beskrev flere indbyggere byen som en "soveby", hvor beboerne blot kom hjem for at

overnatte, mens de ellers lagde deres tid og engagement andre steder, ikke mindst i Grenaa. Den lokale brugs kæmpede med underskud og havde ikke fået løftet omsætningen så meget som håbet i kraft af asylcentrets etablering, omend det havde øget omsætningen en smule.

Selvom lokalsamfundet i Lyngby på samme måde stod over for en række udfordringer, fortalte indbyggerne her om et mere aktivt lokalsamfund. Dette skyldtes flere ting. Den noget længere afstand til Grenaa – omkring 14 km – og ikke mindst den fortsatte tilstedeværelse af en lokal skole betød, at en lang række skole- og fritidsaktiviteter i højere grad fortsat foregik lokalt. Den noget større tilstødende landsby, Trustrup, skabte med sine 820 indbyggere også liv til lokalområdet, selvom indbyggere fra Lyngby også berettede, at der eksisterede en vis tradition for "rivaliseren" de to byer imellem. Dette til trods, havde det ikke mindst betydning for den lokale brugs i Lyngby, at købmanden i Trustrup en årrække tidligere havde måttet lukke, hvorfor mange derfra i stedet nu lagde en god del af deres lokale indkøb i Lyngby.

Til trods for både den stadig eksisterende skole og brugs var det imidlertid også i Lyngby en udfordring at holde liv i de lokale foreninger. Også her berettede borgerne om, at det gerne var "Tordenskjolds soldater", der holdt de resterende foreninger kørende, og at det generelt var svært at hverve nye folk til blandt andet bestyrelses- og

formandsposter. Ikke desto mindre var der – som allerede nævnt – ikke mangel på lokale indbyggere, som fra start ytrede ønske om at blive frivillige i relation til asylcentret.

En god del af den lokale utilfredshed, som fandtes i Lyngby og Voldby efter oprettelsen af asylcentre, bundede som nævnt i en oplevelse af utilstrækkelig kommunikation centrene og lokalsamfundet imellem. Som formanden for en lokal forening udtrykte det: "Der er for lidt kontakt med centret. Vi ved ikke, hvem vi skal snakke med, eller hvordan vi kommer til det". Samme form for manglende kommunikation – mente han – lå også bag en bestemt episode, der fandt sted i forbindelse med renoveringen af asylcentret i Lyngby, som flere nævnte for os uafhængigt af hinanden, og som tilsyneladende havde gjort et dårligt indtryk på mange lokale borgere. Under renoveringen blev der anskaffet nyt standardinventar i form af skabe, borde og stole, og de gamle møbler blev til manges fortrydelse smidt ud. Formanden for det lokale forsamlingshus i Lyngby udtrykte det for eksempel således: "Det har irriteret alle her i byen. Kunne man ikke have spurgt naboerne, om de havde brug for inventaret, i stedet for bare at smide det ud? Det var jo et tåbeligt spild af penge! Penge som vi andre mangler! Og særligt her i forsamlingshuset, som jo nærmest ligger lige overfor, kunne vi da godt have brugt det – vores borde og stole her er snart så nedslidte, at vi ikke kan bruge dem længe-

re, men vi har ikke råd til nyt". Denne episode illustrerer ikke blot væsentligheden af at indtænke det omgivende lokalsamfund som asylcenter-operatør. Den viser også de vidtrækkende konsekvenser, som en enkelt hændelse – fortalt og genfortalt i nærmiljøet – kan have for det indtryk, som lokalsamfundet danner sig af et asylcenter.

På trods af ovenstående eksempler på lokal utilfredshed i forhold til asylcentret i Lyngby understregede imidlertid både formanden for forsamlingshuset og andre, som vi talte med i den lille by, at centret generelt var blevet positivt modtaget lokalt. Noget af modstanden, mente blandt andet for-

samlingshusformanden, bundede i, at mange stadig var utilfredse med, at det gamle plejehjem i Lyngby pludseligt var blevet lukket ned: "Det udgjorde jo nogle af de få arbejdspladser der var tilbage her lokalt, og hvorfor skulle vores ældre nu også helt til Grenaa?". Men omvendt var folk i byen generelt glade for, at der nu var kommet liv i bygningen og i byen igen. Samme forhold så vi i relation til asylcentret og centeradministrationen, som var placeret i Voldby: lige så meget som de lokale indbyggere beklagede, at byens skole havde været nødsaget til at lukke, lige så glade var folk flest for atter at se liv i de forladte bygninger.

Nysgerrig dreng

7. Perspektiverende case: Jelling

7.1. Snapshot: Asyl i Jelling

Dansk Røde Kors driver asylcentrene i Vejle Kommune, fokuseret omkring byen Jelling, 10 km nordvest for Vejle. Det største asylcenter, foruden centeradministrationen inklusive sundhedsklinik, jobcenter, børne- og voksenskole m.v., findes i byen Jelling. I de to nærliggende landsbyer Thyregod og Sandvad, henholdsvis 24 og 8 km nord for Jelling, findes to mindre asylcentre i tilknytning til hovedcentret i Jelling. Tilsammen huses i Jelling og omegn godt og vel 600 asylansøgere.

Asylcentre i Vejle Kommune, per 25.9.2015

NAVN	CENTER TYPE	ANTAL BEBOERE	PLACERING	BYGNINGER	ETABLERINGSÅR
Center Jelling	Familier og enlige voksne	355	JellingVoldby (3.383 indb.)	Barakker, samt tidligere plejeboliger	1993
Center Thyregod	Enlige mænd	135	Thyregod (1.374 indb.)	Barakker	1995
Center Sandvad	Familier	96	Sandvad (156 indb.)	Tidligere plejeboliger	2010

En væsentlig grund til, at vi i undersøgelsen har valgt Jelling som perspektiverende case, er, at situationen omkring asylcentret her rummer en række kontraster til både Langeland og Norddjurs.

For det første har centret i Jelling mange år på bagen. Mens de inddragede centre på henholdsvis Langeland og Norddjurs er etableret inden for de senere år, og heraf nogle inden for det seneste år, kan centret i Jelling dateres helt tilbage til 1993, og det udgør i dag et af de ældste, stadigt fungerende asylcentre i Danmark (sammen i øvrigt med centret i Grenaa på Norddjurs). Afdelingen i Thyregod nord for Jelling har ligeledes eksisteret i mange år, nærmere bestemt siden 1995, mens afdelingen i Sandvad har været i brug siden 2010.

For det andet repræsenterer Jelling som lokalområde en geografisk og beliggenhedsmæssig kontrast til både Langeland og Norddjurs. Hvor sidstnævnte to områder set på et Danmarkskort udgør det, der betegnes som 'landdistrikter længere væk fra de største byer', er Jelling – med sine kun 10 km nordvest for Vejle og regelmæssige togtransport til og fra byen – beliggende inden for det, som derimod forstås som 'landdistrikter tæt på de største byer' (Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter 2013a). Mens alle tre lokalområder altså er beliggende i såkaldte landdistrikter, kan Jelling med andre ord ikke forstås som et såkaldt yderområde på linje med Langeland og Norddjurs. I praksis giver

dette sig udslag i, at lokalbefolkningen ikke står over for nær samme grad af udfordringer, når det kommer til for eksempel dalende befolkningstal, mangel på lokale arbejdspladser, nedlukning af velfærdsinstitutioner m.v. Der bor ifølge Danmarks Statistik i dag 110.471 indbyggere i Vejle Kommune, hvoraf 54.000 bor i selve Vejle by. I Jelling, der udgør kommunens fjerde største by, findes der 3.383 indbyggere.

For det tredje er der i Jelling tale om en helt særlig rumlig sammenfletning af asylcenter og lokalsamfund, som ikke ses andre steder i landet. Asylcentret ligger centralt placeret midt i Jelling. Det er i dag også tilfældet med hensyn til andre centre i landet. Men i modsætning til disse centre har man i Jelling valgt at placere en række kommunale institutioner, såsom daginstitution, dagpleje og fritidsklub, på asylcenter-området, således at de ligger side om side med asylcentrets egne tilsvarende institutioner og i nogle tilfælde deler de samme udendørs lege- og aktivitetsarealer. På samme måde er den kommunale fritidsklub fælles for både kommunens og asylcentrets børn/unge, ligesom en række af de elever fra asylcentret, som er dygtige til dansk, er indskrevet i den lokale folkeskole (der samtidig er nærmeste nabo til asylcentret), frem for asylcentrets skole. Endvidere er asylcentret og lokalsamfundet fælles om en skaterbane for børn og unge – asylcentret havde nogle fondsmidler og kommunen havde jorden, og de slog sig på den baggrund sammen om projektet. Den institutionelle og rumlige integration

af lokalsamfund og asylcenter i og omkring selve asylcenter-området, og herunder ikke mindst den ovennævnte løsning i forhold til skaterbanen, illustrerer den generelle situation i Jelling, at asylcenter og lokalsamfund/kommune er nært forbundet, ligesom der eksisterer et tæt samarbejde økonomisk og socialt.

Det kommunale samarbejde kom i stand før kommunalreformen i 2007, og erfarne Røde Kors medarbejdere på stedet fortalte, at man fra det daværende rådhus ligefrem havde direkte udsyn ind til asylcenteret, og at der også dengang fandtes en ekstraordinær tæt kontakt. Siden Jelling kommune blev sammenlagt med Vejle kommune, har asylcentret overtaget rådhuset og bruger det i dag til skole for asylansøgerne.

Det efterhånden mangeårige naboskab og samvirke asylcenter og lokalsamfund imellem har givet anledning til mange fælles kontaktflader i det daglige. Der er ikke alene tale om et solidt samarbejde mellem centret og de nævnte omkringliggende kommunale institutioner: byens folkeskole, fritidsklub, børnehave, dagpleje osv. På det lokale plejehjem i byen var der på tidspunktet for vores besøg indskrevet tre beboere fra asylcentret – på lige fod med de øvrige lokale ældre. I forhold til det lokale fritids- og foreningsliv, er det endvidere blevet skrevet ind i paragraffen til det kommunale gratis-tilbud "Idræt for alle", at dette også inkluderer områdets asylansøgere. På den årlige Jelling Musikfestival indgår

asylcentrets beboere som en fast del på listen over frivilligpladser på linje med alle andre institutioner/foreninger i kommunen, dvs. der tildeles pladser som frivillig i forhold til det antal beboere/medlemmer, der er tilknyttet de enkelte institutioner/foreninger i byen.

Asylcentret i Jelling holder et fast årligt åbent-hus-arrangement med mange besøgende fra lokalsamfundet. Der eksisterer endvidere et lokalt netværk af frivillige i tilknytning til centret, heriblandt foreningen Frivillige Asylvenner Jelling. De lokale frivillige bidrager blandt andet med tilbud og aktiviteter på centrene i form af for eksempel cykel- og træværksted, syværksted, genbrugstøjbutik, biavl, computerhjælp og lektiehjælp samt underholdnings- og aktivitetsudflugter ud af huset. Røde Kors har ansat en lokalfødt frivilligkoordinator i Center Jelling, og flere lokale borgere gav udtryk for, at dette var væsentligt for kontakten mellem center og lokalsamfund. En af de lokale frivillige fortalte ligefrem, at han kendte hele frivilligkoordinatorens familie. Som mange andre steder havde de fleste meldt sig som frivillige, fordi de var "blevet prikket på skulderen" af en ven eller bekendt i lokalområdet.

7.2. Lokalsamfund i Jelling

Forholdet mellem lokalsamfundet og asylcentret i Jelling er som beskrevet ovenfor i høj grad påvirket af centrets lange levetid i byen og en deraf følgende naturliggørelse af dets tilstedeværelse. Der var en lokal for-

nemmelse af, at asylcenteret allerede var en del af lokalsamfundet – ”asylansøgerne er en del af bybilledet”, som en frivillig på centret udtrykte det. Centret blev altså ikke set som en udefrakommende enhed, som man på en eller anden måde skulle forholde sig til. Som en Røde Kors ansat grinende udtrykte det: ”folk i byen føler nogle gange, at de er så meget en del af os, at de for eksempel bare deponerer deres skrald her på vores storskraldsplads”.

Asylcenteret er ikke den eneste institution i byen. Flere af vore informanter talte ligefrem om Jelling som en ”institutionsby”, hvor man i forvejen var vant til tilstedeværelsen af midlertidige og ”anderledes” beboere. Jelling huser i dag University College Lillebælts lærer- og pædagoguddannelse, og der har eksisteret et seminarium i byen

siden Jelling Seminarium blev grundlagt i byen i 1841. Byen huser også en kommunal skole og SFO for børn med vidtgående fysiske og psykiske handicap, samt et socialpædagogisk tilbud for unge i forskellige aldersgrupper. Vore informanter fortalte, at man lokalt måske havde nemmere ved at gøre plads til asylcentrets beboere på den baggrund, idet man altså havde en vis erfaring både med folk, der kun blev i byen for en kortere periode, og med mennesker, der på forskellig vis ”stak ud”.

Modsat mange af de andre steder, vi besøgte, var asylcenteret altså relativt ukontroversielt lokalt. Alligevel var der stadig nogle borgere, der udtrykte bekymring og modvilje. Men den igangværende udvikling af den historiske bymidte, der nu havde ført til lukningen af nogle centrale veje i midten af Jelling, skabte langt større røre lokalt.

8. De lokales forhold til asylcentre

Når et asylcenter placeres i et dansk landdistrikt medfører det typisk en økonomisk gevinst lokalt, både direkte i form af arbejdspladser og i form af en række afledte økonomiske effekter inden for eksempelvis det lokale erhvervsliv. Men ét er et abstrakt tal på bundlinjen af en landkommunes eller en lokalkøbmands årsregnskab, noget andet er, hvordan tilflytningen og tilstedeværelsen af asylansøgere mere konkret indvirker på lokalsamfundet og dets fællesskaber i det daglige, socialt såvel som økonomisk. Dette belyser og diskuterer vi i dette kapitel. Som det vil fremgå, udgør det en grundpræmis i de lokalsamfund, vi har besøgt, at de økonomiske og sociale effekter i høj grad er internt forbundne og derfor også blandt lokalbefolkningerne typisk opleves som to sider af samme sag.

Det er værd at understrege, at mange af de konsekvenser, som vi i studiet har set i relation til asylcentres lokale tilstedeværelse, ikke er nye. Antropologen Anders Holm Stefansson beskrev for snart tyve år siden betydningen af de første flygtningecentre for bosniere på Bornholm på denne måde: "Bornholm har som de fleste øsamfund i de senere år lidt af affolkning, især blandt unge, og bosnierne skabte mere liv i gadebilledet og forøget omsætning for øens skrantende forretningsliv. Endvidere betød oprettelsen af de fire flygtningecentre hårdt tiltrængte jobs til de arbejdsløshedsplagede bornholmere" (Stefansson 1998: 36). I de tyve år, der er gået, siden Stefansson udførte sit studie, er denne udvikling imidlertid generelt blevet forstærket, ikke mindst i kraft af den tiltagende centralisering, som i perioden har præget udviklingen i den danske offentlige sektor.

8.1. Asylcentres lokaløkonomiske indvirkning

Når borgmestre skal forklare, hvorfor de har valgt enten selv at drive asylcentre som lokale operatører eller at huse Røde Kors asylcentre som værtskommune, fremhæver de gerne først og fremmest økonomien. Kommuner tjener nemlig penge på asyl-

centre, selvom indtjeningen kan variere betragteligt. I dette afsnit belyser vi gældende forhold omkring effekten af asylcentre på kommunale økonomier, herunder i relation til arbejdspladser, bygningsrenoveringer og lejeindtægter. Det er her værd at understrege den indlejrede kontrast til den mere nationale diskussion på asyl- og flygtningeområdet: de penge, det koster at huse asylansøgere, og som fra Christiansborg figurerer som rene udgifter, udgør en yderst velkommen indtjening i en yderkommune som eksempelvis Langeland.

Kommunale budgetter og regnskaber

Som tidligere nævnt har man inden for det sidste årti set en stigning i antallet af kommuner, der selvstændigt fungerer som asylcenter-operatører. Betragter man en grafik over, hvor landets asylcentre er placeret³, og ser man samtidigt på placeringen af de kommunalt drevne centre, er det åbenlyst, at disse ikke blot er at finde i landdistrikter, men også inden for det, der alment forstås som landets yderområder. Det er næppe tilfældigt, at det er land- og yderkommuner som Jammerbugt, Langeland, Vesthimmerland, Thisted og Tønder, der vælger at tilbyde sig som asylcenter-operatører. Som diskuteret i Kapitel 3 har de det til fælles,

³ For en nuværende grafik over landets asylcentre, se Kapitel 3.

at de kæmper med en negativ økonomisk udvikling og ser etableringen og driften af asylcentre som en mulighed for at skabe arbejdspladser og som et bidrag til kommunekassen. I dag drives over halvdelen af landets asylcentre af kommuner, mens det for kun få år siden var Røde Kors, der stod for driften af langt størstedelen af Danmarks asylcentre. Og det er især de kommuner, der selv driver asylcentre, der lægger særlig vægt på de kommunaløkonomiske muligheder ved at drive asylcentre.

I de kommuner, hvor Røde Kors står for driften af asylcentre, kan der imidlertid også være tale om en kommunal indtjening, omend i mindre størrelsesorden. På Norddjurs, hvor asylcentre er drevet af Røde Kors, udlejer kommunen eksempelvis kommunalt ejede bygninger til Udlændingestyrelsen, hvorved der indhentes 3,2 mio. kr. i 2015. Sammenligner man de kommuner, hvor det henholdsvis er Røde Kors og kommunen selv, der fungerer som operatører, er der dog væsentlig forskel på, hvor store økonomiske konsekvenser asyl drift har. I Langeland Kommune har man et nettooverskud på 10 mio. kr. på asyl drift ud af en omsætning på 100 mio. kr. (*Fyns Amts Avis*, 28.9.2014). Hertil kommer væsentlige afledte økonomiske effek-

ter, som vi i det følgende vil komme ind på, men som ikke nødvendigvis så nemt lader sig opgøre i kronebeløb.

Kommunale arbejdspladser, bygningsrenoveringer og lejeindtægter

De steder, hvor kommunen selv fungerer som operatør, forklarer borgmestrene, at der er kommunale arbejdspladser i at drive asylcentre. Dette er ikke alene tilfældet i kraft af stillinger på selve centrene (på Langeland er der eksempelvis ca. 90 lokale stillinger knyttet til øens i alt fire asylcentre), men også i form af blandt andet administrative stillinger på rådhuset. Hertil kommer lærerstillinger på folkeskolerne og pædagogstillinger i daginstitutionerne, idet de kommunale operatører i forbindelse med asylansøgnernes hverdag jo netop gør brug af de lokale velfærdsinstitutioner, som allerede eksisterer i kommunen (mens Røde Kors, som nævnt, i højere grad driver egne skole- og daginstitutionstilbud i relation til deres centre). Som Langelands borgmester, Bjarne Nielsen, udtaler i forhold til udviklingen af asylcenter-industrien på øen: "Det giver arbejdspladser, og det bevarer andre arbejdspladser. I en tid, hvor man skærer ned i administrationen alle steder, skal vi til at ansætte flere" (*Fyns Amts Avis*, 28.09.2014).

For borgmestrene i de kommuner, der selv driver asylcentre, er det endvidere en fordel, at de kan have en vis kontrol over, hvor de arbejdspladser, som et center skaber, skal placeres i kommunen. På den måde – som vi skal vende tilbage til – indgår asylcentrene derfor typisk i den bredere kommunaløkonomiske planlægning, hvilket samtidigt giver mulighed for at tilgodese lokale behov og ønsker inden for kommunens forskellige områder og samlede virke.

Der bliver naturligvis også skabt arbejdspladser på asylcentrene, når det er Røde Kors, og ikke kommunerne, der driver asylcentrene. Men Røde Kors prioriterer generelt ikke på samme måde at ansætte lokalt personale (for tidligere diskussion, se 4.2.), ligesom de, som nævnt, frem for at benytte allerede eksisterende kommunale undervisningstilbud for det meste driver egne Røde Kors voksen- og børneskoler i tilknytning til asylcentrene. Hertil kommer, at Røde Kors centrenes administrative personale ofte ikke er placeret lokalt, men derimod er samlet i regionale enheder, der ikke altid svarer til de kommunale enheder. Selvom der altså skabes arbejdspladser lige meget hvem, der driver et asylcenter, besættes stillingerne i højere grad af lokale, når der er tale om kommunalt drevne centre.

Men det er ikke kun arbejdspladser, som asyldriften i en given kommune er med til at opretholde. Asylcentrene placeres gerne i tomme, kommunale bygninger, ikke sjældent nedlagte skoler eller plejehjem. Disse kræver typisk en renovering forud for oprettelsen af et asylcenter, og udgifterne til dette dækkes af Udlændingestyrelsen. Selv hvis – eller når – asylcentret lukkes igen, står kommunen dermed tilbage med nyrenoverede bygninger, hvorved det undgås, at de forfalder og mister materiel værdi. Lejeindtægterne fra de anvendte bygninger, såfremt disse er kommunalt (og ikke privat) ejede, kommer også den givne kommune til gode. For kommunerne kan dette altså betyde, at en konkret bygning – uanset om selve asylcenter-operatøren er dem selv eller Røde Kors – kan gå fra at være en økonomisk belastning til at udgøre en indtægtskilde.

Istandsættelsen af Børnecenter Tullebølle på Langeland

8.2. Afledte økonomiske og sociale effekter

I lyset af den generelle demografiske udvikling i landdistrikternes mindre lokalsamfund, hvor indbyggertallet typisk er dalende, og hvor ungdomsårgangene bliver mindre og de ældre flere, kan tilstedeværelsen af asylcentre på flere områder få væsentlig betydning for de måder, hvorpå et mindre lokalsamfund og dets fællesskaber kan organisere sig selv, økonomisk og socialt. Nedenfor belyses de væsentligste af disse områder, sådan som de har givet sig til udtryk i undersøgelsen.

Skoleområdet

På Langeland er fem ud af øens otte folkeskoler blevet lukket inden for de senere år. Sådanne skolelukninger præger generelt de danske landdistrikter i disse år, og de kan have relativt indgribende konsekvenser for et lokalsamfund og dets hverdagsliv (Svendsen 2013). Ud over tab af arbejdspladser betyder en skolelukning også tabet af et væsentligt socialt omdrejningspunkt lokalt, og dertil kan det også gøre lokalområdet mindre attraktivt for potentielle tilflyttende børnefamilier. Som Laursen m.fl. udtrykte det i en ny rapport: "Når mødesteder som skolen lukkes, og købmanden flytter, ændres lokalsamfundets selvopfattelse og det får betydning for det sociale

fællesskab" (Laursen m.fl. 2015: 12).

På Langeland betyder tilstedeværelsen af asylcentre blandt andet, at en mindre skole på den nordlige del af øen har kunnet overleve på trods af det i øvrigt lave børnetal i området. I de kommunalt drevne centre (foruden i enkelte Røde Kors centre) går asylbørnene nemlig i modtageklasser på kommunens almindelige folkeskoler frem for i egne asylskoler i center-regi. Dette kan betyde, at skoler, der ellers ville stå til lukning grundet det faldende elevgrundlag, kan holdes åbne. I det konkrete eksempel fra Langeland betyder dette endvidere, at langlandske børnefamilier, som bor på den nordlige del af øen, ikke må flytte for at undgå den 30 kilometer lange skolevej ind til øens hovedby, Rudkøbing. En sådan fraflytning blandt områdets børnefamilier ville igen få indvirkning på det lokale forenings- og handelsliv, og så fremdeles.

Foreningsområdet

Et andet område, som står centralt i vores datamateriale, når det kommer til tilstedeværelsen af asylcentre i de danske yderkommuner, er det lokale foreningsliv, herunder ikke mindst sportsklubberne. I den langlandske landsby Tullebølle har placeringen af

et asylcenter for 80 uledsagede mindreårige asylansøgere for eksempel betyder, at den lokale fodboldklub – som generelt har døjet med dalende medlemstal, særligt blandt ungdomsårgangene – nu har fået en del nye spillere blandt asylansøjerne. Den har derfor nu bedre mulighed for at stille et hold, når der skal spilles kamp. I et interview til Danmarks Radio fortæller den lokale fodboldtræner om sin oplevelse med klubbens nye spillere:

4 Træner i Tullebølle-Tranekær Idrætsforening, interviewet til radioprogrammet Orientering på Danmarks Radios P1, bragt d. 20. august 2015.

Før i tiden var vi otte fodboldklubber på Langeland, nu er vi kun tre tilbage. Det nye asylcenter i byen betyder, at vi har fået mellem 10 og 15 nye spillere. Og det er jo rimelig meget for en lille klub, så det er vi rigtig glade for. Og nogle af dem, de kan rigtig godt finde ud af at spille fodbold. Den ene af dem, han scorede hele tre mål under en af vores kampe – han var ikke til at skyde igennem. Vi var ellers lidt nervøse for at han skulle give op, for det var ramadan, så han havde ikke måttet spise og drikke. Men der var ikke noget der – han klarede sig godt og grundigt hele vejen igennem. Og han var jo stolt som en pave. Han hjalp jo hele holdet til, at vi kunne blive oppe i serie 3. Så det var rigtig godt.⁴

Sportsområderne bag Børnecenter Tullebølle på Langeland bliver brugt hver dag efter skole. Her kommer også de lokale unge og spiller med (Foto: Jhon - Beboer på Børnecenter Tullebølle)

Denne form for kontakt og deltagelse i det daglige styrker dels det lokale foreningsliv, som fodboldtræneren også giver udtryk for ovenfor, men det udvider også kontaktfladerne mellem asylansøgerne og lokalsamfundet mere generelt. Varigheden af disse kontaktflader er – på det individuelle plan – naturligvis begrænset af den relativt hurtige udskiftning af asylansøgerne, idet mange kun opholder sig i centrene i for eksempel 3-4 måneder. Men de eksisterende kontaktpunkter betyder alligevel, at der er basis for et bedre lokalt kendskab til asylansøgerne, og omvendt – med udgangspunkt i fælles interesser eller kompetencer.

I Jelling er kontakten til det lokale foreningsliv endnu mere udbygget, idet asylcentret til en vis grad simpelthen selv fungerer som en "organisation", der – som nævnt – eksempelvis stiller op med frivillige asylansøgere til den store Jelling Musikfestival, som årligt afholdes i byen. Dette er ikke mindst kommet i stand på baggrund af asylcentrets i dag lange levetid i Jelling og dets lokalområde.

I Norddjurs var kontakten med de lokale foreninger endnu ikke kommet op at stå i de to mindre byer, Lyngby og Voldby. Denne kontakt var i høj grad efterlyst fra de lokale

foreningers side. I Grenaa var der derimod et ad hoc samarbejde med en lokal idrætsklub, der i nogen grad var udsprunget af et naboskab. Som et bestyrelsesmedlem i klubben forklarede, havde de bemærket, at nogle af beboerne i asylcentret ved siden af kom og brugte deres fodboldbaner, når de stod tomme, og klubben tog derfor kontakt med asylcentret for at forsøge at formalisere dette samarbejde i form af en fælles brug af boldbanerne.

Det lokale erhvervsliv

Asylcentre har ofte positiv indvirkning på det lokale erhvervsliv. Når et givet asylcenter skal klargøres til brug, er det som regel lokale håndværkere, der står for den til tider temmelig omfattende entreprise. I forbindelse med de kommunalt drevne centre gælder dette stort set uden undtagelser, men også Røde Kors bestræber sig så vidt muligt på at hyre lokale håndværkervirksomheder, når de skal gøre deres centre klar. På Langeland anslår kommunen, at der er brugt ca. 5,5 mio. kr. i 2014 på lokale håndværkere, byggemarkeder og bilforhandlere. I Norddjurs kommune står et lokalt busfirma for driften af busforbindelserne mellem de forskellige beboelsecentre og det administrative center. På den måde lægges pengene altså lokalt og

understøtter dermed lokale virksomheder. Dette bemærkes også af lokale borgere. Vi talte med flere, der udtrykte tilfredshed med at se lokale håndværkeres biler og varevogne parkeret ved asylcentre. "Det er godt at se, at nogle af pengene bliver her i området", som en borger på Langeland formulerede det.

Ligeledes bruger asylansøgere ofte en god del af deres såkaldte "lommepenge" lokalt – af den simple grund, at de som oftest ikke har økonomisk råderum til at være særligt mobile. Uanset hvem centeroperatøren er, kan dette forbrug gerne mærkes i den lokale brugs eller købmandsbutik. Hertil kommer at centerpersonalet også ofte sørger for at lægge centrets indkøb af for eksempel frugtordninger og lignende lokalt. I nogle tilfælde har et asylcenters tilstedeværelse ligefrem kunnet være med til at forhindre en lukning af den lokale brugs eller købmand. Dette kan igen være med til at holde de lokale huspriser oppe. I en undersøgelse fra 2014 udført af Dansk Ejendomsmæglerforening på vegne af De Samvirkende Købmænd anslås det, at boligpriserne i byer med under 3.000 indbyggere typisk falder med over 10 procent, når den lokale købmand må lukke. Det betyder altså, at når den lokale brugs eller købmand

får en øget omsætning, kan det komme hele lokalsamfundet økonomisk til gode.

8.2.1. Købmænd og brugsforeningers rolle

De lokale købmænd og brugsforeningers centrale rolle i forhold til modtagelsen og tilstedeværelsen af asylansøgere i lokalsamfundet fremgik fra start tydeligt i vores materiale, og vi gennemførte derfor, som sagt, en mindre interviewundersøgelse af købmænd i en række lokalsamfund med asylcentre. Som diskuteret ovenfor udgør de små købmænd som oftest en væsentlig lokal virksomhed i økonomisk forstand, men de fungerer også tit som en vigtig social institution. "Det er her snakken går", som mange udtrykte det. Og særligt i lokalsamfund, hvor øvrige centrale institutioner er lukket ned, er købmanden sommetider det eneste tilbageværende lokale omdrejningspunkt i landsbyen for lokalbefolkningen. Brugsuddeleren i den langelske landsby Tullebølle med 800 indbyggere beskrev det eksempelvis som følger:

Vi plejer jo ikke at kalde os købmænd. I stedet er vi begyndt at kalde os selv for 'den uofficielle borgmester' i byen [griner]. Det er Brugsen man går i, hvis man lige skal have det sidste nye. Ikke at det skal være en sladrecentral, vel, men *det* er ligesom samlingspunktet her i byen. Det er der, der er den største berøringsflade de lokale imellem. Og heldigvis så har vi stadig så meget menneskelig mulighed i vores butik også, at vi for eksempel kan gå og holde lidt øje med de ældre, der kommer her – om de nu har det godt, eller om der er nogle, vi sådan lige skal have spurgt lidt til. Jeg har et meget tæt samarbejde med *alle* vores kunder, og vi passer lidt på hinanden. Og hvis der er nogle, der har behov for at sludre om et eller andet, jamen så kommer de op i Brugsen og snakker med os, personalet. Og så er det sommetider vi får nogle lidt personlige ting og problemer at vide, som de bare lige må have luftet. Altså, vores samfund er jo blevet lidt fattigere... førhen var det jo posten, der hørte alle de her historier og ynk ude ved kunderne, når de sad og fik en kop kaffe, ik'. Og dét har de ikke tid til mere. Og hjemmeplejen har heller ikke tid til det mere. Jamen, hvor går man så hen – og så bliver det gerne Brugsen. Og selvom det jo ikke er noget, vi kan tjene penge på, så er vi da lidt stolte af, at folk viser os den tillid. Og at de gerne vil snakke med os om... jamen, hvordan går det så lige i dag? Men alle den slags små ting er jo noget, som ingen bemærker, før det en dag ikke er der mere. Det er sådan lidt den anonyme side af dét at være butik i et lille lokalområde. Som jeg plejer at sige: de her små borgmester-ting, vi som købmænd går og tager os af, det er lidt ligesom rengøring – der er ikke nogen, der lægger mærke til det, med mindre det ikke bliver gjort.

Tullebølle Dagli'Brugs

Som ovenstående citat-uddrag illustrerer, er de lokale købmænd typisk på én gang væsentlige lokale virksomheder og sociale institutioner. Som virksomheder bevarer de muligheden for et lokalt handelsliv, og i takt med at institutioner som lokale posthuse og apoteker lukker, overtager de også flere af sådanne funktioner. Men de påtager sig også sociale roller, som brugsudde-leren beskriver ovenfor, på samme tid som de udgør et sted, hvor lokale beboere kan møde og tale med hinanden. En eventuel lukning af den lokale købmand/brugs vil derfor typisk få konsekvenser på en lang række områder, og dette forhold var heller ikke ukendt for de små købmænd og brugsuddelere, vi talte med. På Norddjurs stødte vi eksempelvis på en direkte opfordring til kunderne, hængt op på indgangsdøren til butikken. I den ophængte besked stod blandt andet:

Vidste du...

- Hvis alle øger sin handel i Lokal Brugsen med 15 %, er det nok til at sikre jeres nærbutik i fremtiden
- 4 ud af 5 familier sparer penge ved at handle lokalt
- Du sparer tid og brændstof ved at handle lokalt
- Hold liv i lokalområdet, bak op om de lokale foreninger og handel lokalt. Det gør området til et bedre sted at bo

- Huspriserne falder gennemsnitligt med 100.000,- ved manglende nærbutik
- Lokal Brugsen smiler 15 % mere, når du er med til at sikre din nærbutik ved at handle 15 % mere!

Lokal Brugsen Voldby - din nærbutik

Som det allerede er fremgået af det foregående interviewuddrag med brugsudde-leren fra langelandske Tullebølle, har den lokale købmand/brugs typisk en lige-så central funktion socialt som økonomisk. Som butikker udgør de i mange mindre lokalsamfund det sidst tilbageværende se-mi-offentlige sted, hvor indbyggerne har mulighed for kort og uforpligtende at ud-veksle forskellige synspunkter og holdnin-ger, for eksempel om lokalpolitik, eller hvor de blot kan følge med i medborgernes dag-ligliv. De er "uformelle mødesteder", som Pia Heike Johansen benævner dem (Johan-sen 2009), der både har et socialt aspekt og et læringsaspekt: de indgår i et eller andet omfang i forhandlingen af en lokal, sted-bunden identitet, sådan som det længere citat ovenfor illustrerer, men de er også steder, hvor lokale modtager og udveksler information.

Tilstedeværelsen af asylansøgere er selv-sagt også et emne, der tales om og drøf-tes hos købmanden. I vores delstudie har vi desuden set, hvordan nogle købmænd/brugsudde-lerer påtog sig en central rolle med hensyn til at få forholdet mellem asyl-

center og lokalsamfund til at fungere bedst muligt. Nogle søgte ligefrem at bevare en vis kontrol med omgangstonen i butikken, blandt såvel personale som kunder. Det gjorde de af hensyn til ikke blot asylansøgerne, men også selve lokalsamfundet som sådan. I Tullebølle forklarede den lokale brugsuddeler det som følger:

Fra starten bad jeg mit personale om, at så længe vi ikke har haft nogen negative oplevelser, så udtaler vi os kun positivt om asylcentret og asylansøgerne. Det er den holdning, vi er gået ud med som butik. Alle må komme ind her, og hvis man opfører sig ordentligt, så kan man handle her. Dette er ikke anderledes, om man har den ene eller den anden pigmentering, eller om man er på den ene eller den anden ordning for at være i Danmark. Her er asylansøgerne kunder ligesom alle mulige andre. I begyndelsen fik vi sommetider nogle dumme bemærkninger om asylcentret fra folk ved kassen, men de er ligesom forstummet. For når de afleverede sådan en bemærkning til os, kunne de jo godt mærke, at vi ikke gengældte den og legede med – og så gider de jo ikke at sige noget næste gang. Men i starten var det almindeligt, at vi lige skulle have en dårlig joke om asylcentret med på vejen. Men her i butikken er alle velkomne. Så fra start nægtede vi at gå med på at nedgøre, og det fortalte vi egentlig ganske klart til kunderne, når de jokede omkring asylcentret – at det syntes vi faktisk ikke var sjovt.

Så det var kun i en kort periode, at de lige skulle prøve os af – og så kunne de jo godt se, hvilken holdning vi havde. For at det går godt for en butik som min, er man nødt til at have en rimelig stemning i lokalsamfundet [i forhold til asylcentret]. For hvis først naboerne ikke kan tåle at se hinanden, jamen så gider de heller ikke at mødes oppe i Brugsen, og så søger de hver deres vej. Så for ligesom at tænke på den samlede stemning i byen, har jeg fra start gerne ville vise, at det her kunne vi som lokalsamfund godt magte – det kunne vi godt få til at lykkes.

Stort set alle de 19 købmænd/brugsuddelere, vi interviewede i forskellige landsbyer med asylcentre, gav udtryk for, at det lokale asylcenter på den ene eller anden måde påvirker dagligdagen i butikken og i lokalsamfundet. Arten og omfanget af den lokale indvirkning afhænger af en række øvrige forhold, som vi i det følgende kommer ind på.

Hvad angår selve den økonomiske indvirkning, meldte kun 1 af de 19 deltagende købmand om ingen mærkbar forøgelse af omsætningen som følge af nabo-skabet til et asylcenter. Denne købmand meldte faktisk om det modsatte: nemlig om en oplevelse af decideret svind i kraft af tyveri, hvilket den pågældende købmand tilskrev asylansøgerne i lokalsamfundet (det bør i den sammenhæng nævnes, at det konkrete asylcenter udgjorde et special-

center for særligt sårbare uledsagede mindreårige med såkaldt 'gadeorienteret adfærd'). 7 købmænd meldte om en minimal forøgelse af omsætningen, 8 meldte om en moderat forøgelse af omsætningen, mens de sidste 3 meldte om en betydelig forøgelse. 3 købmænd fandt, at det decideret var asylcentret og asylansøgernes tilstedeværelse, der sikrede dem et forretningsmæssigt overskud og således holdt dem kørende som forretning. 4 købmænd fortalte, at en tilkørende arabisk købmand solgte dagligvarer til beboerne ved asylcenteret, og lagde vægt på, at dette gjorde indhug i deres fortjeneste. De havde med varierende held prøvet at tage problemet op med asylcenterpersonalet. De fleste af de adspurgte var ikke af den opfattelse, at asylansøgerne udviste problematisk adfærd i forbindelse med deres gang i butikken: 13 ud af de 19 meldte om ingen eller alene minimale problemer. På den anden side meldte 2 om mere omfattende problemer, som de fandt generede deres øvrige kunder.

Hvad angår den mere *sociale indvirkning* på dagligdagen i de lokale brugser og købmændsbutikker, havde nogle af de interviewede taget rollen på sig som en form for "fortaler" for asylansøgerne, sådan som vi så det eksemplificeret i citat-uddraget med brugsuddeleren i Tullebølle. Andre igen havde påtaget sig en endnu mere direkte rolle og valgt som lokal købmand/brugsuddeler at fungere som decideret bindeled i hverdagen mellem asylansøgerne og det omgivende samfund. Som en lokal

købmand i den nordjyske landsby Vester Hjermitslev for eksempel forklarede om den rolle, hun oplevede at have indtaget i relation til det nu nedlukkende asylcenter i byen:

Asylansøgerne kom jo her i butikken fra dag ét – og de syntes jo åbenbart, at jeg var sød med dem. Så de kom her, hvis der var nogle ting, de havde brug for hjælp til – det var ligesom mig, de kendte. Og jeg var også derovre flere gange og hjælpe dem med forskellige ting. Og så fik jeg jo en fin kontakt til personalet også, så de kom også her i butikken nogle gange, og så talte vi om, hvis der var nogle af beboerne, som havde problemer for tiden og sådan. Det meste af min kontakt med asylansøgerne var her i butikken, men nogle gange inviterede beboerne mig også over til dem og spise, blandt andet. Det var ligesom deres måde at sige tak på, fordi jeg havde hjulpet dem med så mange ting – såsom at sende breve, kontakte forskellige instanser, finde ud af det danske system osv. Min rolle opstod helt naturligt – de oplevede, at de var trygge hernede i butikken, og de havde tillid til mig.

Ikke alle lokale købmænd/brugsuddelere påtog sig dog nødvendigvis en rolle som eksempelvis fortaler eller bindeled. Mange beskrev også bare forholdet til asylcentrets beboere som bestående i den almindelige kundekontakt ved kassen, på linje med øv-

rige kunder. Der er ikke nødvendigvis altid en sammenhæng imellem, hvor afgørende et givet asylcenter var for den konkrete købmand/brugs overlevelse og dennes grad af kontakt til/involvering i det lokale asylcenter og dets beboere. De fleste købmænd meldte om et godt samarbejde med asylcentrets personale, men 5 af de 19 fandt ikke, at de havde nogen nævneværdig kontakt med personalet.

Hvad der derimod går på tværs af samtlige interviewede købmænd/brugsuddelelere, er understregningen af den nøglerolle, som butikken spiller for lokalsamfundets overordnede sammenhængskraft. En af de interviewede landsbykøbmænd i Nordjylland formulerede det som følger:

Hvis købmanden her lukker, så er jeg bange for, at lokalsamfundet ligeså stille uddør. Det har vi set i vores nabobyer rundt omkring. Vi er næsten stavnsbundet herude, for vores huse er ikke til at sælge. Så efterhånden som folk falder fra, så kommer der bare ikke nogen nye til. Og dér er en af de vigtigste ting, at der er en butik – og skolen har vi jo desværre mistet. For når der ikke er en butik, så flytter folk, men deres huse står tomme tilbage. Det er det, vi ser rundt omkring.

Den lokale brugsuddeleler i Tullebølle på Langeland forklarede sådan her:

Hvis vi lukkede, ville det være en stor bet for alle de lokale borgere her – børn og ældre – som ikke er selvtransporterende, for busdriften på øen er jo blevet tilsvarende dårligere, efter at skolerne er blevet centraliseret. Så busforbindelserne er jo ikke specielt gode. Jeg plejer at joke lidt med, at der er en bus, der kører om morgenen, og en hjem om eftermiddagen – så det ville tage en hel dag at handle ind [griner].

Opsamlende kan man sige, at købmændene og brugerne generelt oplevede en forøget omsætning som resultat af det lokale asylcenters tilstedeværelse, selvom forøgelsen ikke i alle tilfælde nødvendigvis var markant. Alligevel meldte – som nævnt – omkring 2/3 af de adspurgte købmænd/brugsuddelelere i vores delundersøgelse om en forøgelse af deres omsætning, som var mere end “minimal”.

8.3. Lokale konsekvenser: Bekymringer og engagement

Indbyggerne i de involverede lokalsamfund er langt fra altid enige om deres oplevelse og vurdering af asylcentre. Dette kommer gerne til udtryk allerede under de indledende borgermøder med deltagelse fra Udlændingestyrelsen, operatør og kommune. Her giver en del borgere typisk udtryk for, at de er ængstelige over, om asylcentret vil øge kriminaliteten lokalt og få deres ejendomspriser til at falde. Samtidigt

distancerer andre indbyggere sig fra sådanne udsagn. I de fleste tilfælde varer de konkret rejste bekymringer ikke ved, når det efterfølgende viser sig, at asylcentrets tilstedeværelse ikke udgør en helt så dramatisk indgriben i borgernes hverdag, som man havde frygtet. Den sparsomme statistik, der er på området, peger tilsvarende på, at asylcentre hverken medfører øget kriminalitet eller faldende huspriser (Bo-lius 29.9.2015). Følgende fortælling fra en lokal indbygger, som vi interviewede under vores studie, afspejler denne typiske lokale bevægelse fra frygt til afdramatisering i relation til placeringen af et asylcenter:

Jeg må nok indrømme, at da jeg hørte, at der skulle flytte 100 mænd ind på byens gamle skole, dér blev jeg meget skeptisk. Og vi anede jo ligesom ikke, hvad det var for nogle mennesker... hvad de kom med i bagagen. Men vi blev godt nok overraskede, det var søde og rare unge mænd. Jeg havde forestillet mig, at de måske ville stjæle... og ja, hvad tror man lige. Og mange var jo helt oppe at køre. For de troede jo måske, at det var nogen, der kunne finde på at tage deres børn og... Ja, der var mange forestillinger om mærkelige ting, for vi vidste jo som sagt ikke, hvad det var for nogle, der kom. Så der var virkelig sådan en frygt i samfundet. Men der var *intet*. Der var overhovedet ingen *grund* til den frygt. Så det faldt alt sammen fuldstændig til jorden. Og de borgere, der bor i ældreboligerne lige ved siden af, de viste sig jo også at få glæ-

de af asylcentrets børn – der kom lidt liv. I dag, hvor centret er lukket igen, er der mange, der savner dem – for der er blevet lidt mere stille i byen nu.

Det er værd at bemærke, at de indledende bekymringer ofte i væsentlig grad hænger sammen med en mere generel bekymring for lokalsamfundet, som er at finde i mindre byer i landdistrikterne. Asylcentrenes etablering bryder med andre ord ikke en tilstand af landsbyidyl, men forstås rettere af nogle som endnu en potentiel trussel mod deres lokalsamfund. Som vi i det følgende skal uddybe, varer denne umiddelbare bekymring i forhold til asylcentre dog sjældent ved.

Bekymringer i det daglige og oplevelsen af uigennemsigtilighed

Mens både forestillingen om øget kriminalitet og dalende huspriser typisk viser sig ikke at holde stik, kan andre problemer dog sidenhen komme til. Stort set alle de asylcentre, vi besøgte, havde mindst én nabo, der jævnligt henvendte sig med klager over, hvad de oplevede som generende støj eller rod på centerområdet. Mens det kun var et fåtal, der henvendte sig direkte med sådanne klager, mødte vi igen og igen lokale, som påtalte det over for os, hvis de oplevede, at asylansøgerne ikke respekterede at holde arealerne omkring asylcentret tilstrækkeligt pæne og ordentlige. Det kan synes ubetydeligt, måske særligt set i lyset af de meget dramatiske oplevelser, som mange asylansøgere har med sig og som regel

fortsat må kæmpe med efterdønningerne af i deres hverdag. Men for de lokale indbyggere signalerede dét at holde områderne pæne en grundlæggende respekt for det lokalsamfund, asylansøgerne var kommet til. De lokale betragtede derfor ordentlighed og ryddelighed ved asylcentrene som et afgørende signal at sende i forhold til omgivelserne. Når dette lykkedes for asylansøgerne, kunne det tilsvarende skabe en væsentlig lokal velvilje over for dem. I Tullebølle gjorde det for eksempel et stort indtryk, at en af de uledsagede mindreårige asylansøgere var blevet tilbage efter afslutningen af et velkomstarrangement for at hjælpe med oprydningen. Den historie blev genfortalt flere gange i forskellige lokale sammenhænge. Denne slags historier om asylansøgerne, både de negative og de positive, havde stor betydning lokalt – ikke mindst på grund af den besværede sproglige kommunikation mellem asylansøgere og lokale borgere. Når det var svært at tale med asylansøgerne, betød deres adfærd desto mere for den lokale opfattelse af dem.

Den lokale bekymring for ryddelighed i forbindelse med asylcentrene blev ofte omtalt sammen med en bekymring for asylansøgernes offentlige opførsel, især deres gang i trafikken og deres tilstedeværelse i offentlige rum. Flere borgere udtrykte en bekymring for asylansøgernes manglende kendskab til danske trafikregler, herunder deres færdsel på cykler og deres gang på trafikerede veje. Bekymringen handlede om almindelig trafiksikkerhed, men også

om hvor meget asylansøgerne kom til at "fylde" i bybilledet, når de på den måde stak ud. De fleste borgere mente, at det var asylcenter-operatørernes ansvar at lære asylansøgerne om disse forhold. Desuden udtrykte flere borgere og især lokale handelsdrivende en utilfredshed med, at asylansøgere ofte bevægede sig i større grupper, når de eksempelvis kom ind i butikker eller andre offentlige steder. Mange af de købmænd og brugsuddelere, vi talte med, nævnte netop dette forhold, som de primært mente var problematisk i forhold til deres andre lokale kunder. Også dette var noget, der ofte blev bragt op med asylcenter-operatørerne. Sammenfattende kan man sige, at bekymringerne for ryddelighed og ordentlighed hang tæt sammen og i høj grad handlede om et ønske om at asylansøgerne udviste respekt for lokalsamfundets normer for almindelig opførsel.

Et andet tilstødende problem, som vi ofte mødte i tiden efter åbningen af et center, vedrører lokal bekymring i forhold til fordeling af velfærdsgoder. Vi talte med mange lokale indbyggere, som var frustrerede over en oplevelse af, at asylansøgerne fik stillet velfærdsgoder til deres rådighed, som de ikke selv havde adgang til. Når de lokale på Langeland eksempelvis så en kommunebil køre ind med frokost på en skole for unge uledsagede asylansøgere, tænkte nogle på, at de ikke længere selv oplevede samme tilsyn og omsorg i forhold til ikke mindst de ældre mennesker i området. Samme frustration gjaldt, når de så den bus – hyret og betalt af asylcentret – som

et par gange om dagen kørte asylansøgere gratis mellem eksempelvis center og skole. Her tænkte nogle på, hvordan den lokale offentlige transport på øen ikke længere dækkede dem selv og deres eget behov for mobilitet, sådan som den engang havde gjort. I begge tilfælde følte lokale borgere, at de ikke var tilstrækkeligt informeret af kommunen i forhold til, hvorvidt sådanne goder til asylansøgere var finansieret af Udlændingestyrelsen eller af kommunkassen. Altså hvorvidt de penge, som kommunen ellers kunne bruge andre steder, for eksempel på offentlig transport eller ældreområdet, nu blev brugt på asylansøgere. Selvom både kommunen og asylcenterpersonalet forsøgte at understrege over for de lokale, at udgifterne var afholdt af Udlændingestyrelsen, var selve oplevelsen af uigennemsigthed imidlertid ofte nok i sig selv til at skabe frustrationen.

Når først asylcentret var en realitet, følte de fleste borgere sig med andre ord ikke utryg-

ge direkte ved asylansøgerne og centrene. Der var rettere tale om, at tilstedeværelsen af asylansøgere og asylcentre sommetider kom til at indgå i og konkretisere nogle langt mere generelle bekymringer i forhold til lokalsamfundet og dettes fremtid. Asylcentre blev i den sammenhæng erfaret i lyset af et Danmark, hvor velfærdsområdet generelt er præget af stigende centralisering og besparelse – en proces, der som bekendt ikke mindst mærkes i yderområderne. Lokalsamfundenes ængstelse for deres fremtid kom ikke mindst til syne de steder, hvor et asylcenter nu stod overfor at skulle lukke. Her sås ofte en bekymring for, hvilke konsekvenser en sådan lukning nu ville få. “Hvad kommer det til at betyde for købmanden?”. “Hvad kommer det til at betyde for fodboldklubben?”. “Vil vi nu stadig kunne bevare vores skole?” Igen var der en økonomisk klangbund i folks bekymringer, men de rettede sig mod bredere spørgsmål i forhold til selve lokalsamfundenes egen fremtid i “det skævvredne Danmark”.

De mindreårige uledsagede asylansøgere fra Børnecenter Tullebølle på Langelang på vej hjem fra et velkomstarrangement afholdt af Dagli'Brugsen, Tullebølle Bager og Tranekær/Tullebølle Idrætsforening

8.4. De lokales forhold til asylcentrene og differentieringen af beboerne

Forholdet mellem lokalsamfund og asylansøgere er i høj grad betinget af de økonomiske og sociale faktorer, som vi i dette kapitel har opridset. Det har ikke mindst den konsekvens, at asylansøgerne i praksis opfattes langt mere differentieret i de mindre byer, vi har besøgt, end de typisk gør i den nationale debat. Det gør eksempelvis ofte en væsensforskel for de lokale indbyggere, om det er enlige mænd, familier eller uledsagede mindreårige, der skal være deres nye naboer – ikke mindst fordi de forskellige persongrupper kan spille forskellige roller i forhold til lokalsamfundet og dets institutioner. Skolerne har glæde af asylbørnene, fodboldklubberne har stor fornøjelse af de unge uledsagede, og købmændene mærker gerne, at familierne, som laver mest mad fra bunden, indkøber mange dagligvarer. Samtidig kan asylansøgerne også indgå forskelligt lokalt, alt efter deres individuelle evner: taler de engelsk, åbner nogle døre sig, er de gode til sport, åbner andre sig osv. På den måde havde nogle af asylansøgerne mulighed for at indgå i lokalsamfundet som for eksempel skoleelever, fodboldspillere og kunder, og ikke alene som asylansøgere.

Det differentierede syn betyder ikke nødvendigvis, at alle lokale borgere havde en udbygget viden om hverken asylansøgerne eller asylsystemet. Men idet indbyggernes forbindelse til asylansøgerne eksisterede igennem konkrete aktiviteter og institutio-

ner, forholdt de sig som regel til dem inden for disse sammenhænge. I den forbindelse var et af de største problemer, som de lokale fremhævede, asylansøgernes midlertidige tilstedeværelse i lokalområdet. "Man kan jo knapt nok nå at lære dem at kende", som formanden for en lokal borgerforening med ærgrelse konstaterede. Mange, der som han sad med den oplevelse, kritiserede kommunen for ikke at have forberedt dem godt nok på denne midlertidighed. Den slags kritik lå typisk i forlængelse af den uigennemsigtighed fra kommunens side, som mange borgere som nævnt gav udtryk for at opleve i det daglige, når det kom til asylcentrene og hele det lokale "system" omkring dem. I forhold til begge situationer slog de lokale på en oplevelse af manglende information og kommunikation udadtil fra værtskommunens og/eller asylcenter-operatørens side.

Til trods for midlertidigheden er en anden tendens, at de lokale indbyggere ofte giver udtryk for at savne flere kontaktpunkter til asylcentret. Særligt var der mange lokale, som efterlyste en måde, hvorpå de kunne engagere sig med asylcentret og dets beboere, som var mindre omfattende end dét at melde sig som fast frivillig – som de sædvanligvist inviteres til at gøre allerede under de indledende borgermøder. Det kunne eksempelvis være i form af muligheden for at drikke kaffe med enkelte asylansøgere af og til, men uden at skulle underskrive en frivilligkontrakt eller forpligte sig til at møde op på centret på faste ugedage. Mange lokale indbyggere udtrykte ønske om at

udvise deres velvilje på mere spontan facon og under mindre forpligtende rammer – sådan, sagde de, som de ellers ville have gjort, hvis de havde fået en ny nabo i huset ved siden af.¹ Men lokale borgere var ofte i tvivl om, hvorvidt det på samme måde som med en ny nabo ville være i orden blot at banke på asylcenterdøren en tilfældig dag med noget overskudskage eller en termokande te. I den sammenhæng spillede de åbent-hus-arrangementer, som nogle asylcentre afholdt, en vigtig rolle, og de blev jævnligt efterspurgt af de lokale, når de endnu ikke var kommet i stand.

En af grundene til, at de lokale typisk værdsatte sådanne åbent-hus-arrangementer, var, at de ofte oplevede, at det var vanskeligt at få ordentlig information om, hvad der egentlig foregik på centrene. De læste sommetider historier om konflikter i lokalavisen, når politiet for eksempel havde måttet rykke ud til en slåskamp. Sådanne historier blev ivrigt diskuteret lokalt, men ofte uden noget større vidensgrundlag. Mange borgere efterlyste derfor mere information og oplysning fra såvel centret som kommunen, sådan at man kunne få sagens sammenhæng forklaret og forhindre videre spekulation eller eventuel mytendannelse.⁵

5 Det er netop en sådan interesse, der forsøges tilgodeset i initiativer såsom det efterhånden landsdækkende ”Venligboerne”, der primært vægter den mere umiddelbare, spontane og individuelle interaktion borgere og asylansøgere/flygtninge imellem.

Åbent-hus-arrangement på Børnecenter Tullebølle på Langeland. De uledsagede mindreårige asylansøgere laver mad fra deres hjemlande til de besøgende

9. Konklusion

Dette kapitel samler op på undersøgelsens forskningsspørgsmål og diskuterer rapportens hovedpointer. I den forbindelse er det er værd at understrege, at dette studie alene har beskæftiget sig med asylcentres betydninger og konsekvenser for lokalsamfund. Rapporten forholder sig altså hverken til overordnede spørgsmål omkring antallet af asylansøgere i Danmark, eller til hvordan asylansøgere selv oplever placeringen i danske landdistrikter. Ligeledes bør det understreges, at rapporten er baseret på en kvalitativ undersøgelse af et mindre antal udvalgte lokalområder, med udgangspunkt i hvilke den ønsker at belyse variation og centrale tendenser inden for emnet. Det er ikke en kvantitativ undersøgelse, der sigter til statistisk repræsentativitet af de udvalgte lokalsamfund i forhold til danske landdistriktsområder som helhed. Rapportens formål er inden for temaet asylcentrets betydning og konsekvens for lokale fællesskaber i danske landdistrikter analytisk at afdække relevante sociale og økonomiske problemstillinger, som på forskellig måde viser sig på tværs af de valgte lokalområder – Langeland, Norddjurs og Jelling.

Det danske samfund har over en længere årrække været præget af befolkningsforskydninger fra land til by, og i den sammenhæng udgør asylcentre placeret i landdistrikter en af de få befolkningsforskydninger *til* de danske yderområder, dels i form af asylansøgerne selv, dels i kraft af de arbejdspladser, som driften af asylcentre afstedkommer. Med afsæt i dette forhold har undersøgelsen haft til formål kvalitativt at udforske de forskellige måder, hvorpå en sådan tilflytning får betydning for kommuner og lokalsamfund i landdistrikter og yderområder, herunder de forskellige lokale reaktioner på – og interaktioner med – asylcentre, som forekommer. Forud for undersøgelsen og den empiriske dataindsamling stillede vi på den baggrund to overordnede forskningsspørgsmål. Nedenfor redegør vi for konklusionerne på disse spørgsmål.

Forskningsspørgsmål 1: Hvilken betydning har nærliggende asylcentre for selvforståelsen i lokalsamfund i danske landdistrikter?

Undersøgelsen peger på, at asylcentre i danske landdistrikter kan spille en ganske indflydelsesrig rolle i mindre lokalsamfund, ikke mindst hvad angår deres selvforståelse og selvbillende som levedygtige steder og fungerende fællesskaber.

For det første kan asylcentre bevirke et væsentligt lokalt økonomisk afkast set i lyset af en aktuel situation, hvor man oplever, at arbejdspladser mestendels forsvin-

der ud af lokalområdet, samtidig med at for eksempel lokale forretninger som købmænd og brugser lukker ned. I den forstand kan tilstedeværelsen af asylcentre udgøre et tiltrængt rygstød midt i, hvad der til tider blandt landdistrikternes indbyggere opleves som en kamp for de små lokalsamfunds overlevelse. *For det andet* kan asylcentre afstedkomme en række sociale fordele set i lyset af en demografisk sammenhæng, hvor lokalsamfundene i især landdistrikternes yderområder generelt er ramt af en nedgang i befolknings- og fødselstallet. I den situation kan tilflytningen af asylansøgere, herunder familier med børn, bidrage til, at kommunale velfærdsinstitutioner såsom skoler og børnehaver kan holdes kørende, ligesom fritidsområdet og sportsklubberne kan opleve en øget tilslutning, som kan skabe nyt liv i det lokale foreningsliv.

Som ovennævnte eksempler antyder, er de henholdsvis økonomiske og *sociale* indvirkninger tæt forbundne. Når for eksempel den lokale folkeskole oplever et øget elevgrundlag og på den måde kan holde skuden oven vande, udgør dette ikke kun en social, men også en økonomisk gevinst for det pågældende lokalområde, idet tilstedeværelsen af en skole samtidig er med til at holde lokalområdets huspriser oppe. Og når for eksempel den lokale brugs eller købmandsbutik oplever et øget kundegrundlag og således opnår en øget omsætning, udgør dette ikke kun en økonomisk, men også en social gevinst for det lokale liv, da den lokale købmand/brugs typisk også fungerer

som et socialt samlingspunkt i det daglige, hvor de lokale træffes og holder hånd i hanke med store som små begivenheder i deres lokalsamfunds og medborgeres liv. De forskellige økonomiske effekter, som asylcentre kan kaste af sig, når det gælder både institutions-, forenings- og erhvervsområdet, kan altså i mindre lokalsamfund samtidigt få vidtrækkende sociale betydninger. Det økonomiske og sociale er hele tiden tæt sammenvævet, når man taler om de små lokalsamfunds sammenhængskraft og bæredygtighed.

Tilstedeværelsen og væsentligheden af ovenstående indvirkninger er imidlertid ikke garanteret. Asylcentre kan også fungere lokalt i relativ isolation, uden at nogen større hverken økonomiske eller sociale kontaktflader til lokalsamfundet i det daglige skabes eller træder i kraft. Med andre ord er den hverdagslige berøringsflade og kontakt lokalsamfund og asylcenter imellem ikke noget, der nødvendigvis opstår automatisk. Den fordrer en bevidst indsats og aktiv informationsdeling fra såvel asylcenter-operatør som kommune og lokalsamfund, ligesom det i de enkelte tilfælde kan have betydning, hvorvidt asylcentre for eksempel benytter sig af de eksisterende folkeskoler eller af egne skoler i center-regi.

Forskningsspørgsmål 2: Hvilke udfordringer og muligheder forventer og oplever lokalsamfund og lokale fællesskaber i danske landdistrikter i forbindelse med placeringen af asylcentre og tilflytningen af asylansøgere til lokalområdet?

Undersøgelsen peger på, at indbyggerne i et lokalsamfund langt fra altid er enige om deres oplevelse og vurdering af naboskabet til et asylcenter. Dette kommer typisk til udtryk allerede under de indledende borgermøder, hvor nogle indbyggere er ængstelige over, om asylcentret lokalt vil øge kriminaliteten og få ejendomspriserne til at falde, mens andre borgere ikke deler disse bekymringer og fra start udviser et engagement i forhold til at modtage og inkludere de nye tilflyttere. Dertil findes der en gruppe, der som regel udgør hovedparten af borgerne: de, der oplever situationen et eller andet sted midt imellem. Vores studie viser, at de konkret rejste bekymringer oftest ikke varer ved, når det efterfølgende viser sig, at asylcentrenes tilstedeværelse ikke udgør en helt så dramatisk indgriben i lokalsamfundenes og indbyggerens hverdag som frygtet. Omvendt kan en indledende entusiasme i forhold til et nyåbnet asylcenter også aftage med tiden.

Musikefterskolen i Humble på Langeland opsatte over 25 flag fra asylansøgernes nationer i forbindelse med deres minifestival for asylansøgerne

Typisk sker der med andre ord i forhold til et asylcenter en lokal bevægelse over tid fra ekstrem opmærksomhed til afdramatisering. Dette kommer ikke mindst til udtryk ved antallet af borgere, der vælger at deltage i et indledende borgermøde, set i forhold til det mindre antal, som typisk deltager i senere opfølgende borgermøder. I denne forbindelse er det interessant særligt at nævne den ene af studiets perspektiverende cases, Jelling, hvor det lokale asylcenter i dag har eksisteret i midten af byen i mere end tyve år, modsat de to øvrige cases, Langeland og Norddjurs, hvor de besøgte asylcentre til sammenligning er af nyere dato. I Jelling peger undersøgelsen på, at den lokale bevægelse i lokalsamfundet over tid er gået fra ikke alene opmærksomhed til afdramatisering, men i vid udstrækning til egentlig tilvænning og normalisering. Dette skal forstås på den måde, at de lokale borgere i det daglige lader til at opfatte asylcentret som blot en lokal institution på linje med alle mulige andre lokale institutioner, som "altid" har ligget der – og dette i en sådan udstrækning, at selve asylcentret som institution og flere af de lokale kommunale institutioner (skole, dagpleje, børnehave og fritidsklub) i dag rent rumligt er blevet tæt integrerede.

Mens de mere dramatiske bekymringer – såsom kriminalitet og dalende huspriser – altså typisk aftager, når først asylcentre er en realitet, betyder det imidlertid ikke, at andre bekymringer ikke sidenhen kan komme til.

Mange borgere i lokalsamfundene føler sig eksempelvis provokerede, hvis de ikke finder, at området omkring et asylcenter holdes pænt og ordentligt, hvilket blandt de lokale indbyggere signalerer en form for grundlæggende mangel på respekt for det lokalsamfund, som asylansøgerne er kommet til. Når det ikke lykkes asylansøgerne at leve op til denne implicite forventning, danner det både grundlag for direkte klager til centret og intern snak i lokalsamfundet. Og når det lykkes dem, kan det i sig selv skabe tilsvarende betydelig lokal velvilje over for dem. Denne bekymring om ordentlighed strækker sig også til asylansøgeres offentlige opførsel både i trafikken og på offentlige steder, for eksempel i den lokale brugs eller købmandsbutik.

Et andet tilstødende forhold handler om lokal bekymring i forhold til fordelingen af velfærdsgoder. Her kan de synlige goder som asylansøgere får – for eksempel i form af madordninger eller buskørsel – give yderligere næring til en lokal frustration over oplevelsen af, at velfærdsstaten ikke længere når ud til dem i samme omfang, som de mener, at den gjorde før i tiden. Der findes i den forbindelse også en tendens til, at nogle lokale indbyggere ikke føler, at de er tilstrækkeligt informeret om, hvorvidt de goder, som de ser gælde for asylansøgerne, er finansieret af Udlændingestyrelsen eller af kommunekassen. Oplevelsen af utilstrækkelig eller uigennemsigtig information omhandler ikke kun det rent økonomiske, men retter sig typisk også mod

brede spørgsmål i relation til asyldriften. Både kommune og asylcentre understreger gerne over for borgerne, at udgifterne i forbindelse med den lokale asyl drift er afholdt af Udlændingestyrelsen, men selve oplevelsen af uigennemsigthed er dog ofte nok til at danne grobund for frustration.

Når først et asylcenter er en realitet, føler langt de fleste borgerne sig med andre ord ikke utrygge direkte ved asylansøgere. Men snarere kommer asylcentre i mange situationer til at konkretisere nogle langt mere generelle bekymringer, der handler om selve lokalsamfundet og dets fremtid. Her bliver asylcentre således erfaret i lyset af et Danmark, hvor velfærdsområdet generelt er præget af stigende besparelse og centralisering – en proces, der ikke mindst mærkes i landdistrikterne og yderområderne.

Overordnede pointer og konklusioner:

Pragmatik over ideologi

I det omfang etableringen af en række lokale kontaktflader asylcenter og lokalsamfund imellem opstår i det daglige, det være sig eksempelvis i kraft af institutionsområdet, foreningslivet eller det lokale handelsliv, kommer asylcentre så at sige til at indtage en plads i *det lokale kredsløb*. På linje med lokalsamfundets øvrige institutioner som skolen, købmanden og fodboldklubben kommer asylcentre med andre ord til at indgå i den kæde af gensidig afhængighed socialt og økonomisk,

som internt eksisterer disse institutioner imellem – den gensidige afhængighed, der udgør den lim, som samlet set får et mindre lokalsamfund til at hænge sammen og gøre det bæredygtigt. Såfremt en sådan indoptagelse i det lokale kredsløb sker, åbner det samtidig op for en bredere opfattelse og forståelse af asylansøgerne i det daglige lokale liv. Konkret betyder dette, at asylansøgerne i de små lokalsamfund i vid udstrækning ikke kun italesættes og erfares som 'asylansøgere', men i høj grad også som eksempelvis 'skoleelever', 'kunder', 'foreningsmedlemmer' og 'naboer'.

Asylcentrenes eventuelle indtræden i det lokale kredsløb åbner dermed op for en langt mere differentieret kategorisering og rolletildeling i forhold til asylansøgerne, end det ofte er tilfældet på det mere nationale diskussionsniveau, der ofte kredser om værdispørgsmål på et mere overordnet plan. Dette resulterer i den tendens, at den dynamik og forståelsesramme, som lokalt opstår i forbindelse med naboskabet til et asylcenter, i høj grad er styret af en *pragmatisk* indgangsvinkel – i modsætning til den mere *ideologisk* funderede tilgang til emnet, som præger "værdidebatten" på det nationale plan. Lokalt er spørgsmålet altså ikke, om asylansøgere har krav på bestemte rettigheder eller ej, men rettere hvordan lokalsamfundet får det bedste ud af asylcentrets tilstedeværelse.

Den pragmatiske tilgang til det at huse asylcentre og asylansøgere er ikke forbeholdt bestemte segmenter blandt de omhandlende lokalbefolkninger, men må – med kun ganske få individuelle undtagelser – betegnes som et alment forhold, uagtet eksempelvis de lokales politiske ståsted eller ideologiske holdning i forhold til flygtninge/indvandrere-området i øvrigt. Dette har i væsentlig grad noget med det føromtalt lokale kredsløb at gøre. Det tætte lokale samarbejde om at bevare og udvikle lokalsamfundet giver slet og ret ikke megen plads til udtalt ideologi. Omvendt betyder dette også, at ideologiske forskelle sjældent spænder ben for et lokalt socialt fællesskab: ingen, vi har talt med, har for eksempel ment, at det lokale asylcenters tilstedeværelse har skabt splid eller svækket sammenhængskraften i lokalsamfundet eller mellem naboer. Selvom bølgerne på et borgermøde kan gå højt, er der typisk en forståelse af, at den slags politiske eller ideologiske forskelligheder ikke nødvendigvis har konsekvenser for naboskab og fremtidigt samarbejde borgerne imellem. Dermed ikke være sagt, at der ikke kan være lokale uoverensstemmelser i relation til et asylcenter, men rettere at meget af det lokale sociale liv *i forvejen* udspiller sig på måder, hvor ideologiske og politiske forskelle er forstået som underordnede – det vil sige, set i forhold til det mere overordnede pragmatiske mål om kollektivt at få lokalsamfundet til at fungere og udvikle sig.

Undersøgelsen peger dermed på en tendens til, at når asylproblematikken på det lokale niveau krydser landdistrikts- og yderområdeproblematikken, da kommer lokale borgeres forståelsesramme og horisont snarere til at dreje sig om dem selv og deres samfund, end om asylansøgerne. Men mens tilstedeværelsen af et asylcenter kan have væsentlig økonomisk betydning lokalt og dermed være med til at bevare eller styrke lokalsamfundet, medfører det også ændringer. Denne korte undersøgelse skal ikke forsøge at redegøre for det fulde omfang af denne transformation. Det må senere og mere omfattende undersøgelser forestå. Dog kan vi på baggrund af vores indsamlede materiale fastslå, at det lokalsamfund, der bevares, også i processen ændres. De nye kræfter i kredsløbet – asylcentre og asylansøgere – kræver, at lokalsamfundene må forholde sig til sig selv på nye måder. Men de nye kræfter tilfører samtidig menneskelige ressourcer, som betyder, at der fortsat kan være et lokalsamfund eller et "sig selv" at forholde sig til. Heri består pragmatismens lokale nødvendighed, og i dette regnestykke finder ideologi og værdipolitik kun svært en indflydelsesrig eller afgørende plads.

BIBLIOTEK

Asylansøgere undervises i den tidligere kommunale skole i Longelse på Langeland, der nu er åbnet som asylskole for uledsagede mindreårige

10. Anbefalinger

Dette kapitel præsenterer en række anbefalinger på baggrund af vores kvalitative undersøgelse og empiriske forskningsmateriale. Anbefalingerne er primært rettet mod asylcenter-operatører, samt kommuner, der huser asylcentre.

★ Skab flere indgange til asylcentre og asylansøgere for lokale borgere

Lokalsamfund efterlyser flere åbninger, hvor de kan træffe, mødes med og lære asylansøgere at kende. Disse kan eksempelvis være i form af åbent-hus-arrangementer, fællesspisning, fællesløb, eller lignende. Det er væsentligt, at der er klarhed i forhold til, hvordan et lokalsamfund kan engagere sig i asylcentre og asylansøgere, men også at dette møde i så høj grad som muligt foregår ligeværdigt. Med andre ord bør man ikke alene lade asylansøgerne fremvise "deres kultur", men også lade de lokale gøre det samme, så asylansøgerne mødes som nytilkommere og ikke som ofre.

★ Pas på kommunikationen

Mange lokale oplever generelt en mangelfuld kommunikation fra både asylcenter-operatører og kommuner. De oplever det ikke som tilstrækkeligt, at information er tilgængelig på en hjemmeside, men ønsker en mere aktiv kommunikativ indsats. På asylcentret i Jelling har man eksempelvis lavet en lille avis, der informerer lokalsamfundet om, det der sker på centret. Samtidig skal kommunikationen naturligvis foregå på platforme, hvor lokale er. I Tullebølle på Langeland er der eksempelvis opstillet informationskærme i den lokale Brugsen, og i Lyngby har man udarbejdet en lokal hjemmeside (8570.dk) med relevante informationer for lokalområdet. Mange lokalområder bruger også Facebook-grupper til at kommunikere med hinanden internt. Samtidig kan lokalaviser også være en vigtig kommunikationsvej, som Øboen for eksempel er det på Langeland. Sådanne lokale informationsplatforme kan med fordel anvendes af asylcenter-operatørerne også.

11. Sammenfatning

Denne forskningsrapport præsenterer materiale indsamlet gennem en kvalitativ antropologisk undersøgelse, støttet af Landdistriktspuljen. Med udgangspunkt i de tre lokalområder belyser rapporten, hvordan lokale fællesskaber i mindre samfund i det daglige forholder sig til og interagerer med nærliggende asylcentre – set i lyset af de demografiske og økonomiske udfordringer, som ofte gør sig gældende i danske landdistrikter og yderområder. Langeland er studiets hovedcase, mens Norddjurs og Jelling udgør perspektiverende cases.

Landdistrikternes udfordringer

De landkommuner, som i den offentlige og politiske debat ofte benævnes "udkantskommuner", kæmper med en række beslægtede udfordringer. Disse har især at gøre med en demografisk udvikling, hvor mange yngre indbyggere fraflytter kommunerne, mens det primært er ældre borgere, der flytter til. Ydermere har de senere år været karakteriseret ved en stigende centralisering af velfærdsinstitutioner som skoler og plejehjem – og dermed også en tilsvarende stigning i antallet af lokale nedlukninger af sådanne institutioner. Blandt indbyggere i yderkommunerne har dette resulteret i en oplevelse af, at de har fået forringede lokale vilkår som borgere i velfærdssamfundet. Men nedlukningerne af yderområdernes velfærdsinstitutioner har også slet og ret resulteret i et dalende antal lokale arbejdspladser, hvilket igen har forstærket den førnævnte demografiske udvikling – og omvendt. Disse generelle udfordringer tager sig naturligvis forskelligt ud lokalt, hvor der kan være betydelige forskelle på, hvordan de imødegås og opleves.

Lokalsamfund i landdistrikterne

Landdistrikternes demografiske og økonomiske udvikling har væsentlig betydning for lokalsamfundet i de mindre byer. Når for eksempel en skole lukker, rækker de lokale konsekvenser videre end til blot skolebørnene, deres forældre og skolens ansatte. En stor del af et lokalområdes foreningsliv og infrastruktur er for eksempel organiseret omkring nærområdets skolebørn, og en skolelukning kan følgelig have alvorli-

ge konsekvenser for alt lige fra lokale fodboldklubber til busdriften. Samtidigt udgør skolen også ofte et lokalt samlingspunkt og mødested i mere almen forstand. Men de danske landdistrikter er også karakteriseret ved en stor andel borgere, som i meget høj grad engagerer sig i frivillige aktiviteter og foretagender – og som herigennem yder et vægtigt bidrag, når det kommer til deres lokalsamfunds videre udvikling og overlevelse. Generelt er deltagelsen i frivilligt arbejde højere i landdistrikter end i andre områder af landet.

Kommunal- og lokaløkonomiske konsekvenser ved asylcentre

For landdistriktskommuner, der huser eller selv driver asylcentre, kan den lokaløkonomiske gevinst være betydelig set i forhold til kommunens samlede budget. Overordnet kan det siges, at de udgifter, som staten har i forbindelse med driften af asylcentre, omvendt fungerer som indtægter lokalt i kommunerne. Asylcentrene giver ikke kun lokale arbejdspladser, men ligeledes kan der for det øvrige lokalsamfund være tale om betragtelige afledte effekter: etableringen og driften af et asylcenter betyder mere arbejde til lokale håndværkere; for det tilfælde at asylansøgernes børn indskrives i de lokale folkeskoler, kan skolelukninger sommetider ligefrem afværges; lokale købmænd og brugere melder typisk, at de har glæde af en stigende omsætning som følge af det øgede kundegrundlag. Og da asylcentre ofte placeres i netop nedlukkede velfærdsinstitutioner, som skoler og

plejehjem, går bygningerne gerne fra at være en kommunal vedligeholdelsesudgift til at være en indtægt.

Naboskab asylcentre og lokalsamfund imellem

Mens de berørte lokalsamfund som regel er meget opmærksomme på den *økonomiske* gevinst ved et nærliggende asylcenter, kan der imidlertid også være tale om en række *sociale* fordele i forbindelse med den lokale asyldrift. De økonomiske og sociale indvirkninger er dog gerne tæt forbundne. For eksempel er de lokale købmænd og brugere ikke alene økonomiske virksomheder. De udgør også væsentlige sociale mødesteder, som i det daglige er med til at sikre en fortsat berøringsflade de lokale borgere imellem – og flere steder påtager de lokale købmænd og brugere sig endvidere en aktiv rolle som bindeled imellem asylcenter og lokalsamfund. Et andet eksempel er, når asylansøgere børn indskrives på den lokale skole og dermed er med til at holde dem kørende, hvilket også har direkte social betydning for de lokale børnefamilier og disses etablerede hverdagsliv. Tilsvarende kan lokale fritidsforeninger, herunder ikke mindst fodboldklubber, sommetider opleve øget aktivitet og medlemstal i kraft af de tilflyttede asylansøgere.

Muligheden for lokal kontakt med beboerne på asylcentre er især udfordret af to ting, *dels* asylansøgernes midlertidige – og typisk relativt korte – ophold på asylcentre, *dels* den kommunikative udfordring,

der ofte ligger i et manglende fælles sprog asylansøgerne og de lokale imellem. Der er derfor som udgangspunkt tale om en strukturel afstand mellem lokalsamfund og asylcenter, som det kræver en aktiv indsats fra både lokalsamfundets og asylcentrets side at bygge bro over. I det omfang dette lykkes, bliver asylansøgere ikke kun lokalt set og forstået som 'asylansøgere', men i vid udstrækning også som 'fodboldspillere', 'kunder', 'skoleelever', 'naboer' m.v. – i tråd med lokalsamfundets øvrige indbyggere.

Modstand og lokale bekymringer over tid

Når et asylcenter skal etableres i et givet lokalområde, findes der stort set altid en vis grad af bekymring og modstand blandt en del af de lokale borgere. Under eksempelvis borgermøder kommer denne modstand typisk til udtryk i form af en bekymring for øget kriminalitet og faldende huspriser, ligesom den mere generelle indvirkning ved en pludselig lokal befolkningsudvidelse ofte vækker bekymring. Men asylcentre viser sig næsten altid at få en markant mindre dramatisk indvirkning på de lokales dagligdag end frygtet. Selvom der i lokalsamfundene typisk sker en afdramatisering over tid, kan især to andre forhold i relation til asylcentre siden vække bekymring:

- For det første eventuel *manglende ryddelighed og ordentlighed* i forbindelse med udearealer og/eller beboernes adfærd i byrummet
- For det andet eventuel *manglende eller uigennemsigtig information* fra asylcen-

ter-operatørens eller kommunens side, både generelt hvad angår den lokale asyl drift, men især også i forhold til hele den udgiftsmæssige del af sagen – hvilke udgifter til asylansøgerne er afholdt af hvem, Udlændingestyrelsen eller kommunen selv?

Mens førstnævnte frustration henviser til lokalsamfundets behov for at føle sig respekterede af asylansøgerne (og ikke kun den anden vej rundt), refererer sidstnævnte frustration tilbage til den mere generelle økonomiske og demografiske udfordring, de som mindre lokalsamfund i forvejen står overfor – og hvor mange i landdistriktskommunerne som nævnt har en oplevelse af ikke længere at have adgang til velfærdstilbud i samme grad som tidligere.

Den lokale pragmatisme og fremtiden

De lokale indbyggers bekymringer for deres lokalsamfunds ve og vel begynder så at sige ikke med asylcentrenes komme: asylcentrene rammer snarere ned i en allerede eksisterende bekymring, der handler mere om dem selv og deres egen fremtid som lokalsamfund, end den handler om asylansøgerne og centrenes tilstedeværelse. Men nogle gange kommer asylcentrenes i det daglige til at *aktualisere* denne allerede eksisterende lokale bekymring, eksempelvis når de lokale ser asylansøgerne have adgang til forskellige velfærdsgoder, som de måske ikke længere selv oplever tilgængelige lokalt. Denne aktualisering træder ikke mindst frem i forbindelse med etable-

ringen af nye asylcentre. Men den træder også sommetider frem i forbindelse med nedlukningen af et center. I den situation går bekymringerne ofte på, hvad det nu vil komme til at betyde for skolen, for fodboldklubben, og for den lokale købmand – og for lokalsamfundet som helhed. Dette betyder, at den dynamik og forståelsesramme, som lokalt opstår i forbindelse med naboskabet til et asylcenter, i høj grad er styret af en *pragmatisk* indgangsvinkel – i modsætning til den mere *ideologisk* funderede tilgang til emnet, som præger ”værdidebatten” på det nationale plan. Lokalt er det primære med andre ord ikke, hvorvidt asylansøgere overordnet set har krav på bestemte rettigheder eller ej, men rettere bliver det afgørende, hvordan lokalsamfundet kan få det bedste ud af asylcentrets tilstedeværelse. Undersøgelsen peger dermed på, at når asylproblematikken lokalt krydser landdistrikts- og yderområdeproblematikken, da kommer de lokale borgers tilgangsvinkel og horisont mere til at handle om dem selv og deres lokalsamfunds fremtid, end det kommer til at handle om selve asylcentre og asylansøgerne.

Anbefalinger

På baggrund af ovenstående materiale og konklusioner leder forskningsrapporten frem til følgende overordnede anbefalinger henvendt til asylcenteroperatører, samt kommuner, der huser asylcentre (for uddybning, se kapitel 10):

- ★ **Flere indgange til asylcentre og asylansøgere for lokale borgere** vil skabe bedre mulighed for, at lokalsamfund og asylansøgere kan være i kontakt med hinanden
- ★ **Grundig kommunikation med lokalbefolkningen** fra både asylcenteroperatører og kommuners side kan afværge, at der opstår misforståelser i forhold til centrenes drift og systemet omkring dem
- ★ **Et tæt samarbejde med lokale foreninger og faciliteter** giver lokal velvilje og større lokalt engagement i forhold til centret
- ★ **Mulighed for mindre strukturrede former for lokalt engagement** kan skabe flere mødepunkter og øget social interaktion lokale og asylcentrets beboere imellem
- ★ **Indtænkning af lokale interesser og gensidighed i asylcentrenes daglige drift** kan bidrage til, at centrene i større omfang indgår i lokale sociale og økonomiske kredsløb, hvilket har stor betydning for både samarbejdet og lokalsamfundenes videre udvikling
- ★ **Brug af lokalt personale** kan være af væsentlig betydning for skabelsen af et positivt og konstruktivt forhold asylcenter og lokalsamfund imellem
- ★ **Opmærksomhed på at asylcentre og annekssers udearealer holdes pæne, samt opmærksomhed på at tale med asylansøgere om lokale forventninger** til god omgangsform i det lokale byrum, kan medvirke til, at lokalbefolkningen føler sig respekteret

□ 12. Litteraturliste

Baumann, Gerd (1999). *The Multicultural Riddle: Rethinking National, Ethnic and Religious Identities*. New York & London: Routledge.

Bech, Henning & Necef, Mehmet Ümit (2013). *Er danskerne racister: Indvandrerforskningens problemer*. København: Frydenlund.

Böss, Michael (2015). 'En svækket nation/Oprør fra kanten: den folkelige og kulturelle udvikling på landet'. I: Finn Slumstrup & Viggo Mortensen (red.), *Oprør fra udkanten: Mulighedernes land 2.0*. Gjern: Forlaget Hovedland, s. 45-59.

Center for frivilligt socialt arbejde (2013). *Den frivillige sociale indsats: Frivilligrapport 2012*. København: Socialministeriet.

Christensen, Sascha & Nielsen, Helene P. (2013). 'Udkantsdanmark: avisernes (med)produktion af Nordjyllands territoriale stigma'. *Praktiske Grunde*, nr. 3, s. 6-20.

Hervik, Peter (2011). *The Annoying Difference, the Emergence of Danish Neoliberalism, Neoracism, and Populism in the post-1989 World*. New York: Berghahn Books.

Hickman, Mary J., Mai, Nicola & Crowley, Helen (2012). *Migration and Social Cohesion in the UK*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Hulgård, Lars (1995). 'Den lokale ildsjæl og det polycentrerede samfund'. *Politica* 27 (1): 40-55.

Johansen, Pia Heike (2009). *Informal meeting places, interaction and learning*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.

Laursen, Lea Holst, Morten Frølund og Pia Heike Johansen (2015). *Landsbyklynger som mulig udviklingsstrategi: muligheder og barrierer*. Aalborg: DGI og Realdania.

Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter (2013a). *Regional- og Landdistriktspolitisk Redegørelse 2013: Regeringens redegørelse til Folketinget*. København: Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter.

Ministeriet for By Bolig og Landdistrikter (2013b). Pressemeddelelse, 15.5.2013: *Landdistriktsredegørelsen 2013 – fjerner lighedstegn mellem landdistrikter og problemer*. <http://www.mbbll.dk/nyheder/nyhed/landdistriktsredegørelsen-2013-fjerner-lighedstegn-mellem-landdistrikter-og-problemer>

Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter (2013c). *Fakta-ark: Ny områdetypologi tegner et nuanceret Danmarkskort*. http://www.mbbbl.dk/sites/mbbl.dk/files/dokumenter/nyheder/webfakta_om_ny_typologi_i_regional-og_landdistriktpolitisk_redegoerelse.pdf

Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter (2015). *Regional- og landdistriktpolitisk redegørelse 2015: Regeringens redegørelse til Folketinget*. København: Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter.

Mortensen, Viggo & Slumstrup, Finn (2015). 'For et helt Danmark'. I: Finn Slumstrup & Viggo Mortensen (red.), *Oprør fra udkanten: Mulighedernes land 2.0*. Gjern: Forlaget Hovedland, s. 11-18.

Norddjurs Kommune (2014). 'Spørgsmål stillet på borgermødet i Lyngby den 24. september 2014 om et asylcenter på det tidligere plejehjem Lyngbygård' <http://asylcentre.norddjurs.dk/media/1718731/spoergsmaal-og-svar-fra-moedet-i-Lyngby-24-september-2014.pdf>

Schmidt, Garbi (2013). "Let's get together": Perspectives on Multiculturalism and Local Implications in Denmark'. I: *Debating Multiculturalism in the Nordic Welfare States*, Peter Kivisto & Östen Wahlbeck (red.). Basingstoke: Palgrave Macmillan: 197-218.

Simmel, Georg (1903). 'Soziologie des Raumes' (Reprinted and translated in David Frisby & Mike Featherstone 1997, *Simmel on Culture: Selected Writings*. London: Sage Publications: 137- 169).

Stefansson, Anders Holm (1998). 'Lighed eller værdighed? Integration af bosniske flygtninge i et dansk lokalsamfund'. I: Berit Berg (red.), *Kommet for å bli? Om integrasjon og tilbakevending blant bosniske flyktninger i Norden*. København: Nordisk Ministerråd.

Svendsen, Gunnar L. H. (2013). 'Skolelukninger på landet: Hvor, hvor mange og hvilke konsekvenser'. I: Gunnar Lind Haase Svendsen (red.), *Livsvilkår og udviklingsmuligheder på landet: Viden, cases, teorier*. Odense: Syddansk Universitetsforlag. 149-161.

Svendsen, Gunnar L. H. (2013a). 'Landlig italesættelse og virkelighed 1996-2011'. I: Gunnar L. H. Svendsen (red.), *Livsvilkår og udviklingsmuligheder på landet: viden, cases, teorier*. Odense: Syddansk Universitetsforlag, s. 9-25.

Svendsen, Gunnar L. H. (2013b) (red.). *Livsvilkår og udviklingsmuligheder på landet: viden, cases, teorier*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.

Svendsen, Gunnar L. H. & Svendsen, Gert T. (2014a). 'Gratisme, frivillighed og tillid'. I: Michael Böss (red.), *Demokratiets rugekasser*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag, s. 137-49.

Svendsen, Gunnar L. H. & Svendsen, Gert T. (2014b). 'Kan tillid købes for penge? En land-by-sammenligning af ideologisk og praktiseret tillid' *Samfundsøkonomen*, nr. 3.

Svendsen, Gunnar L. H. (2015). 'Hvorfor bliver der talt så grimt om de danske landdistrikter?: Italesættelsen af landdistrikterne sammenlignet med de virkelige livsvilkår'. I: Finn Slumstrup & Viggo Mortensen (red.), *Oprør fra udkanten: Mulighedernes land 2.0*. Gjern: Forlaget Hovedland, s. 62-79.

Sørensen, Jens F. L. (2012). *Boligmarkedet i de danske yderkommuner: Overordnede udviklingstendenser*. Rapport. Center for Landdistriktsforskning. Esbjerg: Syddansk Universitet.

Sørensen, Jens F. L. (2014). *Landdistrikternes befolknings- og beskæftigelsesudvikling*. CLF rapport, 29. Esbjerg: Syddansk Universitet, Center for Landdistriktsforskning.

Sørensen, Jens F. L. & Levinsen, Klaus (2010). 'Foreningsengagement i små og store byer'. *Politica: tidskrift for politisk videnskab*, vol. 42, nr. 2, s. 218-35.

Vertovec, Steven (1999) (red.). *Migration and Social Cohesion*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, Inc.

Vitus, Kathrine (2010). 'Waiting Time: The de-subjectification of children in Danish asylum centres'. *Childhood* 17(1): 26-42.

Vitus, Kathrine (2011). 'Zones of indistinction: family life in Danish asylum centres'. *Distinktion: Scandinavian Journal of Social Theory* 12(1): 95-112.

Wacquant, Loïc (2007). 'Territorial stigmatization in the age of advanced marginality'. Thesis Eleven, nr. 91, s. 66-77.

Whyte, Zachary (2011). 'Enter the Myopticon: Uncertain Surveillance in the Danish Asylum System', *Anthropology Today*, Vol. 27, 3: 18-21.

Winther, Malene W. & Svendsen, Gunnar L. H. (2012). "'The Rotten Banana' fires back: The story of a Danish discourse on inclusive rurality in the making'. *Journal of Rural Studies*, vol. 28, nr. 4, s. 466-77.

Nyhedsartikler:

Bolius 29-9-2015: 'Sociale bosteder giver ikke mere kriminalitet og lavere huspriser i nabolaget'.

<https://www.bolius.dk/sociale-bosteder-giver-ikke-mere-kriminalitet-og-lavere-huspriser-i-nabolaget-29930/>

Danmarks Radio 25-03-2015: 'Ingen vil købe huset: Ældre strander i yderområderne'. <http://www.dr.dk/nyheder/indland/ingen-vil-koebe-huset-aeldre-strander-i-yderomraaderne>

Fyns Amts Avis 28-09-2014: 'Asylcentre skaber arbejdspladser på Langeland'. <http://www.mitfyn.dk/article/342101>

Lokalavisen Norddjurs 6-10-2014: 'Stor vilje i lokalsamfundet til at hjælpe asylansøgere i Lyngby'. <http://norddjurs.lokalavisen.dk/stor-vilje-i-lokalsamfundet-til-at-hjaelpe-asylansoegere-i-lyngby/Lo-kale-nyheder/20141006/artikler/710139965/1462>

Nordjyske 10-02-2013: 'Asylcentre ude på landet: landkommuner overtager i stigende grad drift af centre for Røde Kors'. <http://nordjyske.dk/nyheder/asylcentre-ude-paa-landet/5548fa9f-977d-4a31-946a-223109e5d349/112/1513>

Politiken 27-09-2014: 'Hellere rockerborg end asylcenter'. <http://politiken.dk/indland/ECE2408627/hellere-rockerborg-end-asylcenter/>

Politiken 05-10-2014: 'Selvfølgelig vil vi ikke hellere have en rockerborg end et asylcenter'. Debat, s. 11.